JÄRWA TEATAJA

Põllumeeste ja asunikkude häälekandja.

Ilmub kolm korda nädalas: igal teisipäewal, neljapäewal ja laupäewal.

Toimetus ja talitus: Paides, Turuplats nr. 13. Kõnetraat 101 — Kõnetunnid kella 10—1 l. Tarwitamata jäänud käsikirjad hävitatakse ära, kui neile tagasisaatmiseks markisid ei ole juure lisatud.

Üksiku numbri hind 5 senti. Tellimise hind alandatud.

Wastutaw toimetaja Willem Wesjart. Wäljaandja „Järwa Kirjastus ühisus". Tellimise hind postiga: 1 aasta Kr. 6.— 3 kuud Kr. 1.70 ½ aastat Kr. 3.20 1 kuu Kr. 0.60

Kuulutuste hind: üks millimeeter ühel weerul: tekstis 8 snt., kuulutuste lehel 5 snt.

Nr. 32. Paides, laupäewal 18. märtsil 1933. a. 8. aastakäik.

Wäliskaubandusse kindlam süsteem.

Kõneldakse ühe keskkoha moodustamisest wäliskaubanduse juhtimiseks.

Wäljaweowõimalusi püütakse laiendada.

Wäliskaubanduse küsimused muutuwad praeguse majanduskõja perioodil iga riigi põlewamaiks päewaprobleemideks. Takistused kaubanduse alal hakkawad juba lõikama rahwaste elulistesse huwidesse.

Meil on senini wäliskaubanduse korraldamisel piiratud sissewedu ja edendatud wäljawedu riiklike toetustega. Selle juures ei ole aga jõutud weel tasakaalustada kaubawahetust nende riikidega, kust weame enam sisse kui sinna ekspordime. Selline seisukord wõib kujuneda hädaohtlikuks, kui wäljaweowõimalused senistel turgudel jääwad wähemaks. Ei saa enam waluutat, millega sisseweo eest maksta.

Wäljaweo alal on wiimaseil nädalail tulnud mitmeid uusi takistusi. Saksamaa lõikas ära meie kalade ja kanamunade wäljaweo oma kõrgete tollidega. Prantsusmaal kaotati madala waluuta maade lisatoll tselluloosile ja kuuldawasti kaotatakse ka metsale. Seega halweneb meie tööstus- ja metsasaaduste eksport Prantsusse. Neile sammudele lisaks on weel karta wõi sisseweo piiramist Saksas ja Inglises.

Nii on näha, et wäljawedu senisel teel waewalt saab suureneda. Laiendamist wõiks ainult siis saawutada, kui korraldada otsekohe kaupade wahetust teiste riikidega, s. t. ostame teistelt riikidelt sel tingimusel, et nemad ka meilt ostawad. Selline põhimõte kuuldawasti ongi meie ametasutistes tunnustatud tähtsaks teostada ja selle teostamiseks on asutud kaaluma abinõusid. On liikumas kawatsus, et moodustada üks ühine keskkoht wäliskaubanduse juhtimiseks. See ajutis kontrolliks sissewedu nii riikide järele kui ka kaupade wajaduse seisukohalt ja ühtlasi hoolitseks, et kaubawahetus ühegi riigiga ei kujuneks meile kahjulikuks.

Nende riikidega, kellega meil senini passiiwne kaubabilanss, tahetakse korraldada clearingud. Selles asjas on Rootsiga juba läbirääkimised käimas.

Asjatundjate ringides arwatakse, et wastastikuse wahetuskaubanduse korraldamisel teiste riikidega saame leida küllalt uusi turge oma wäljaweosaadustele. Ka neile kaupadele, mis Saksa turult praegu tõrjutud eemale.

Kolm sõjawäelist mässu kahe päewaga.

Pilt Ateenast: Rahwahulk jookseb politsei ees laiali.

Kreeka pealinn Ateena nägi möödunud nädalal wäga ärewaid päewi. Parlamendi walimistel kaotas walitsuse koalitsioon ja peaminister Venizelos lahkus. Et wõim ei läheks wastaserinna kätte, kelle eesotsas seisis monarhist Tsaldaris, kuulutas kindral Plastiras, kes seisab Venizelosele lähedal, sõjawäelise diktatuuri wälja. See diktatuur püsis ainult pool päewa, sest ei suur hulk ohwitsere ei sallinud kindral Plastirast, ja kuna oli tõsiselt karta mässu, moodustas kindral Othoneos, sõjawäe inspektor, uue walitsuse. Ka selle kukutasid Ateena garnisonid sõjariistus jõuga juba järgmisel päewal, ja nõnda ei jäänud ikkagi muud üle, kui et uue walitsuse moodustamine anti wastaserinna juhi Tsaldarise kätte.

Kadrioru loss ehitatakse ümber.

Esinduslossile tehakse põhjalik remont. Ehitatakse juurde panketisaal ja mansardkord. Saali lagi seisab „jumala armust." 300 töötut rakendatakse tööle.

Wabariigi walitsus otsustas kesknädalasel koosolekul Kadrioru lossis wiia läbi põhjaliku remondi ja teha mõningaid ümberehitusi. Töö algaks juba tulewal nädalal. Remondi ja ümberehituse wiib riigikantselei läbi majanduslikul teel hädaabitööde korras. Ümberehitused esinduslossis loodetakse lõpulikult walmis saada 24. augustiks s. a. — Nii lühidalt on kawad.

Neljapäewal andis riigisekretär Terras Kadrioru lossis ajakirjanikele pikema seletuse kawatsetawa töö kohta ja miks sellega on waja rutata.

Kadrioru loss wõeti muuseumilt üle 1929. aasta kewadel, et seal wõtta wastu Rootsi kuningat. 17. mail tehti sellekohane otsus ja 24. juuniks pidi juba kõik olema korras. Nii jäi hädapäraseks remondiks waewalt üks kuu aega. Põhjalikust remondist seetõttu ei saanud olla juttugi. Loss tehti ainult elamiskõlbulikuks: ehitati ümber keskküte, mis muuseumi ajal oli wäga primitiiwselt sisse seatud, wärwiti, tapetseeriti, ja ehitati juurde köök ning wannitoad, mida warem üldse polnud. Peale selle wärskendati lossi wälispidiselt ja akendele tehti luugid, mis aitas tõsta üldilmet. Kapitaalremondist, mida loss hädapäraselt wajas, ei saanud lühikese aja tõttu olla juttugi.

Wahepeal oli loss kohtu-siseministeeriumi walduses. Selle aja jooksul püüti selgitada, millises ulatuses tuleks parandustöid teha. Läinud aasta sügisel anti loss uuesti üle riigikantseleile ja jäi esinduslossiks. Ühtlasi selgus aga, et põhjalikku remonti ei saa enam kauemaks ajaks edasi lükata. — Lossi westibüüli lagi ja suure saali põrand oli sellises seisukorras, et suurema rahwahulga sissetoomist ei saa enam lubada. Läinud aasta detsembris ja s. a. jaanuaris pandigi siis westibüüli laele tugitalad alla ja westibüülile ehitati uus kodumaa „marmorist" põrand. Edasi selgus, et saali lagi on otse katastroofilises seisukorras. Krohwi aluslauad on osalt täiesti mädad, osalt pehkinud, lage kandwad puukonstruktsioonid samuti kõdunenud. Paistab, et

laepeale on wiimane remont tehtud 100 aastat tagasi.

Wahepeal on aga katus jooksnud läbi ja niiskus laelaudades teinud oma töö. Lossi pööningule ronides selgus tõepoolest, et lagi seisab üleval küll ainult „jumala armust" ja oma kumeruse tõttu; lauad on täiesti mädad ja osalt juba krohwilt ära kistud. Saali lae parandamine pole sugugi lihtne töö, sest tuleb säästa wõimalikult kõik wäärtuslikud skulptuurid ja suur laemaal, mis kantud otse krohwile. Kogu suure lae alla tuleks selleks ehitada kandwad telingid ja wajaduse korral krohw waluda kipsiga üle ning kinnitada traatwõrguga. Remonti wajawad ka teiste ruumide laed.

Lossi katus on mustast plekist ja wärwitud. Nagu juba öeldud, on ta pikki aastaid jooksnud läbi. Parandusest seepärast üksi ei aita;

tuleb teha täiesti uus katus.

Ühtlasi sellega kasutatakse ära katusealune ruum mõlemas lossi tiiwas, ehitades ühelepoole otsa teenijatetoad, teise piljardisaali ja mõned wõõrastetoad. Uude katusesse tuleks seega mansardkorra aknad, ja nagu plaanist selgub, sobiwki see rohkem lossi barokkstiiliga.

Koos nende ümberehitustega kõrwaldatakse puudus, mis senistel suurematel wastuwõttudel end terawalt tunda andis: lossis pole suuremat söögisaali. Lossi tagaküljel asuw poolümar rõdu lõhutakse ja kahe wäljaulatawa tiiwa wahele ehitatakse 23 meetri pikkune bankettidesaal.

Lossi ümberehituse plaanid walmistas arhitekt Wladowsky; need olid walmis juba 1931. a. augustikuus, nii et ümberehituse kawatsus pole uus. Ehitusega kiirustamiseks oli kaks põhjust. Esiteks saali lae pärast: see ähwardab juba tõsiselt kokku langeda. Ja teiseks ollakse arwamisel, et praegu on odawat tööjõudu küllalt käepärast tööta ehitustööliste näol.

Töö wiiakse läbi majanduslikul teel insener Zereni juhtimisel. Märtsi, aprilli ja mai kuude jooksul kawatsetakse tööle rakendada kuni 300 töötut. Järgmistel kuudel, kui tehakse sisemisi töid, wähendatakse tööliste arwu. 24. augustiks loodetakse saada kõik walmis.

„Esinduslossi on riigile waja igal juhul, tulgu siis president wõi jäägu riigiwanem," lõpetas riigisekretär oma seletuse.

*

Kadrioru loss on ehitatud Peeter I ajal. Ehitust alustati 1718. aastal ja see wiidi lõpule 1723. aastal. Loss on seega 210 aastat wana. Ehitajaks oli Itaalia arhitekt Miketti; tema poolt olid Itaaliast kaasa toodud ka skulptorid ja maalikunstnikud. See endine Wene keisrite suweloss on wist peaaegu ainuke barokkstiilis loss põhjamail.

Tallinnat külastanud wälismaa kunstnikud on kõik olnud waimustatud meie esinduslossi õhulisest stiilist.

Mölder laskis endale kuuli rindu.

Sõmeru-Kohila weskiomaniku poja enesetapmisekatse.

Kolmapäewal, 15. märtsil, kella 12 ajal laskis endale enesetapmise eesmärgil kuuli rindu Sõmeru w. Kohala weskiomaniku poeg Ewald Rükkel, 26 a. wana. Kuna kuul ei toonud kohe surma, toimetati haawatu esmaabi saamiseks Kundasse arsti juurde ja sealt edasi Rakwere linnahaigemajja, kus tunnistati seisukord raskeks, kuna kuul on läbistanud wasaku kopsutiiwa.

E. R. töötas oma isa weskis möldrina. Kolmapäewal wiibis ema isa Rakweres olekul weskis, kuna poeg Ewald läks töölistetuppa, kus öise wahetuse töölised magasid. Siin laskis ta endale woodil istudes 7,65-kal. browning-rewolwrist kuuli wasakule poole rindu, milline hiljem lössiläinud otsaga leiti woodist. Kuna kuul ei tabanud südant, ei saabunud ka kohe surm ja meelemärkusel olew noormees pani relwa toolile ning kutsus siis paugu peale ärganud töölisi enda juurde, kuna rinnust woolawat werd. Üks töölistest wõttis rewolwri ära ning teatas sündmusest ka emale, kellega koos korraldati haawatu saatmist Kundasse.

Millisel põhjusel noormees tahtis enda elu wõtta, selle kohta puudub selgus. Tõenäoliselt arwatakse see olewat liigse alkoholi tarwitamise tagajärjeks, sest ka enesetapmise korral polnud noormees täiesti kaine.

Sõmeru elanikke sunnib aga käesolew juhus tõsiselt küsima, kuidas panna piiri enesetapmistaudile, kuna eelmainitud juhus on siin selle aasta jooksul juba neljas.

Heinamaawaht haawas töömoorimeest,

kelle tabas Kadaka teel heinawarguselt.

Teisipäewa õhtul kella 9 paiku nägi Tallinnas, Kadaka tee ääres Pähri heinamaa waht Kangus, et keegi mees heinalao juures ajab heinu kotti. Oli selge, et siin tegemist on heinawargusega. Waht läheneb kotimehele, et teda kinni pidada, kuid mees läks jooksu. Kangus jooksis talle järele, karjudes „seisa!" Kui heinawaras siiski seisma ei jäänud, haaras waht rewolwri ja awas tule.

Nüüd jäi põgenik peatuma. Waht tuli ta juurde ja tahtis mehe toimetada politseijaoskonda; kuid tabatu ei olnud sellega „päri" ja hakkas wastu, et lahti rabeleda ja ära joosta. Rabelemise juures läks heinawahi rewolwer lahti ning kuul tungis tabatule parema käe lihaksesse.

Selgus, et tabatu oli töömoorimees Wladislaw Bosemski, 52 a. wana. Warem on ta kohtu poolt karistamata.

Wl. Bosemski kuulati kriminaalpolitseis üle ja lasti siis koju. Tal tuleb aga kohtus heinawarguse eest wastust anda.

Austrias seisukord kriitiline.

Walitsus takistas parlamendi kokkuastumist. Osa saadikuid pääses siiski saali. Suur ärewus Wiinis. 3000 heimwehrlast lahingwalmis.

Wiin, 15. märtsil. Walitsuse ja parlamendi wahel tekkinud konflikti tagajärjel seisukord Wiinis muutus täna äärmiselt kriitiliseks. Rahwusnõukogu tagasiastunud esimees dr. Straffner oli rahwusnõukogu tänaseks kokku kutsunud, hoolimata wabariigi presidendi ja walitsuse wastuseismisest. Rahwusnõukogu koosolek oli määratud kella 15-ks. Warsti pärast kella 14 tugew politseiahel sulges kõik parlamendihoone sissekäigud. Tagapool olid sõjawäed walmis pandud. Parlamendihoone ette kogunes palju rahwasaadikuid, ajakirjanikke ja rahwast. Kedagi sisse ei lastud. Umbes 90 rahwasaadikul sotsiaaldemokraatide ja suursakslaste hulgast oli korda läinud koosolekusaali pääseda, enne kui politsei sissekäigud sulges. Täpselt kell 15 dr. Straffner awas koosoleku ja luges ette seletuse, milles fikseeris oma põhiseadusliku seisukoha, ühtlasi teatades, et tema pöördub kõrgema kohtu poole walitsuse seaduswastase teguwiisi pärast, kes koosoleku on ära keelanud põhjendusel, et see ei olewat mitte parlamendi koosolek, waid olewat eraühingu koosolek, mille pidamisest politseile tuleb ette teatada. Seepeale Straffner kuulutas koosoleku lõpetatuks ja teatas, et järgmise koosoleku päewakorras on rahwuskogu uue esimehe walimine. Straffnerile awaldati elawalt kiitust. Rahwasaadikud, kes olid koos, hüüdsid: „Elagu wabariik! Maha legitimistid!"

Austria pealinnas walitseb suur ärewus, kuid korda ei ole seni kuskil rikutud. Uulitsail liiguwad tugewad politseipatrullid. Ühte tühja hoonesse kesklinnas on mahutatud 3000 heimwehrlast lahinguwarustuses.

Innsbrukist tuleb teade, et üldstreigi ettewalmistuste ja poolsõjawäelise töölisorganisatsiooni mobiliseerimise pärast Tirooli prowintsiwalitsus alarmeeris täna õhtupoolikul kõik heimwehrid. Ka sõjawägedele Burgenlandis ja Alam-Austrias on käsk antud wäljaastumiseks walmis olla.

Tiroolis seisukord teraw.

„Heimatwehr" ja politsei löögiwalmis.

Innsbrukist teatatakse: Tiroolis on seisukord muutunud wäga terawaks. Öösel wastu kolmapäewa sai Tirooli walitsus andmeid wabariiklaste ühingu liikmete kogumisest ja tööliste ettewalmistusest üldstreigi algamiseks.

Kohalik walitsus kuulutas hommikul kella 4 ajal Tirooli „Heimatwehri" mobilisatsiooni, pannes sellele organisatsioonile politsei abiwäe kohustuste täitmise.

Öö jooksul saabusid kõik „Heimatwehri" liikmed linnadesse.

Wabariiklik kaitseühing suurendas walwurite arwu sotsialistlikes rahwamajades.

Kolmapäewa hommikuks oli Innsbrucki kogunenud mitutuhat relwastatud „Heimatwehri" liiget. Ka sandarmid ja politseinikud olid löögiwalmis.

Sandarmite patrullid sõidawad jalgratastel ringi. Tirooli walitsuse hoone on tugewasti kindlustatud. Kuulipildujad on üles seatud.

Kohalikud rahwussotsialistid awaldasid üleskutse, milles kutsuwad rahwast rahu säilitama.

Krahw Arco.

Arreteeriti Münchenis, sest tema olla kawatsenud atentaati kantsler Hitleri wastu, nagu ametlikult teatati. Krahw Arco (pilt siin sõja ajast) laskis 1919. aastal maha Baieri peaministri, sotsiaaldemokraadi Karl Eisneri. Pärast seda kuulutasid kommunistid Baieris wälja nõukogude diktatuuri, millele warsti tegi lõpu kindral Epp, kes nüüd on määratud riigikomissariks Baierisse. Eisneri tapmise pärast mõisteti krahw Arco surma, armuandmise teel muudeti see karistus eluaegseks sunnitööks ja Hindenburgi 80. sünnipäewa puhul wabastati krahw Arco wangist. Sest ajast saadik olla ta hakanud tugewasti jooma ja muutunud päris alkohoolikuks. Pahempoolsete erakondadega ei olla temal wähemaidki sidemeid.

Hülgekütid kadunud.

Pärnu, 16. märtsil. Ligi wiis nädalat on sellest tagasi, kui Kihnust sõitis paat nelja hülgekütiga merele. Senini pole neid aga tagasi tulnud ega nende kohta saadud ka mingisuguseid teateid.

Samuti on kadunud juba 6 päewa 4 sõrwelast, kes läksid ka hülgeid küttima.

Pussitamine Luunja mõisas.

Luunja mõisas lõi omawahelisel arwete õiendamisel mõisa puusepp Hans Kimmel noaga haawa mõisa tallmeistrile M. Lullile kätte.

Haawatu toimetati Tartu haawakliinikusse, kus wigastus tunnistati raskeks.

Tüli kahe mõisa ametmehe wahel tekkis omawahelisest nääklemisest. Tallmeister oli öelnud, et puusepa tehtud rattad ei ole küllalt head ja puusepp wastuseks öelnud sellele samuti midagi haawawat, mispeale Lulli löönud Kimmelit, kes parajasti nuga teritanud, puuga. Kimmel selle peale sähwinud wastu noaga.

Sula takistab metsawedusid.

Sula tuli tänawu warakult. Juba mõnda päewa kestnud soe temperatuur on teed teinud lumest peaaegu paljaks. Oli ju lund isegi wähe.

Eriti tunda annab lumeteede lagunemine metsaweol, kus tööd algasid hilja ja ei ole praegu weel täielikult lõppenud. Sula tulek tõmbas siin tööde kawast kriipsu läbi.

Riigi metsatööstus on suurema osa ülestöötatud materjalist saanud wälja wedada ja praegu laseb wedada materjale teede äärde, et suwel sealt wankritel ja autodel oleks wõimalik saada kätte. Mõnel eratööstusel on aga suuremad weod jäänud pooleli.

Kuiwõrd praegune sula märgib kewade tulekut, ei ole weel kindel. Wanarahwa jutu järele wõib aprill weel aprilli teha, nii et wõimalust lumetee tagasitulekuks on weel olemas. Metsatööstusele oleks see kahtlemata kasulik.

Loomaterwishoiu osakond jääb esialgu iseseiswaks.

Põllutöökoda ja riigikontroll on seisukohale asunud, et põllutööministeeriumi loomaterwishoiu osakond tuleks ühendada sama ministeeriumi põllumajanduse osakonnaga.

Ministeeriumis eneses on seda küsimust kaaludes seisukohale jõutud, et see ühendamine rahalist kokkuhoidu ei anna. Sellepärast on otsustatud selle küsimuse lahendamine edasi lükata tulewa kewadeni, kus kogu põllutööministeeriumi aparaat tuleb ümberkorraldamisele ja wähendamisele.

Põllutööminister esines selles asjas kesknädalasel koosolekul walitsusele ettekandega. Walitsus ühines põllutööministri seisukohaga.

Praktiline Balti poliitika.

Teatähelepanu majandusküsimustele.

Hitleri wõimuletulek, weel enam aga tema wõimutsemine on loonud Baltimail erilise elewuse; tähelepanu Saksa sündmuste wastu on järsult tõusnud. Seks on muu seas ka palju kaasa aidanud ühe osa Baltimail asuwate sakslaste liig silmatorkaw Hitleri-waimustus. Selles nähakse endise Saksa „eelposti hingeelu" uuestisündi ja see tekitab omakord ellu wanad kahtlused ja umbusu.

Nii on Baltimaade poliitilised meeleolud mõne nädala jooksul märgatawalt muutunud.

Kõige silmapaistwamalt kajastab uusi meeleolusid Baltis ajakirjandus. Lehed on asunud otsima kaitseabinõusid wõimalikkude üllatuste wastu tulewikus. Selle juures on aga kahjuks tööle rakendatud mitte niiwõrd kaine mõistus kui waba kujutuswõime; sel lastakse teha igasugu wõimalikke ja wõimatuid kombinatsioone. Üks Läti leht näiteks paneb ette paugu pealt Eesti-Läti-Leedu liit luua, Poola kaasa tõmmata ja ühineda wäikeliiduga. Saaks üks wägew kombinatsioon. Mõned haarawad kaasa isegi Skandinaawia. Teised on wähem fantastilised ja piirduwad esijoones Balti kolmikliidu teostamisega.

Kõik need jutud liitudest on, nagu öeldud, rohkem meeleolu ja üleskõetud fantaasia kui tõelise kaalutluse saadus. Meie ei räägi planetaarsetest kawadest „Baltimerest Mustamereni" ehk isegi „Aadria mereni", waid wõtame proowiks waatlusele ainult wäikse programmi — Eesti-Läti-Leedu liidu. See probleem pole enam uus ja teda armastab üks osa ajakirjandust aeg-ajalt esiplaanile tõsta. Kahjuks waigitakse aga selle juures harilikult surnuks üks wäike üksikasi, mis kogu selle kombinatsiooni sunnib järjekindlalt kõrwale heitma. Asi on nimelt selles, et Leedu wälispoliitika keerleb kogu aeg Wilno küsimuse ümber ja sellele sunnale alistab ta ka teiste Balti riikidega lähenemise küsimuse. Balti kolmikliidust ei näe aga Leedu mingit reaalset tulu Wilno küsimuse lahendamiseks ja sellepärast on Leedu huwi Balti liidu wastu olnud akadeemilist laadi, ilma tõelise huwita. Woldemaras nimetas awameelselt Balti liitu romantiliseks ettewõtteks ja ei milleski muuks. Muidugi kirjutawad ka Leedu lehed wahete-wahel Balti riikide ühinemise wajadusest, kuid seda teewad harilikult wastasrinna lehed ja mehed, kellel aga pole walitsuse poliitikale tähtsust.

Kui aga kõige selle peale waatamata wiimasel ajal siiski ilmuwad kirjutused lehtedes Eesti-Läti-Leedu liidu tegemisest, siis emba-kumba, kas kirjutuste autorid ei soowi üldse arwestada tõeoludega, wõi nad teewad seda kõmu erisihiga, et mõnel pool selle kuulduse lewitamisega teatud mõju saawutada.

Meie arwates on niisugused põhjendamata kuuldused isegi kahjulikud Balti riikide praktilisele poliitikale ja sellepärast mida warem see meeleawaldusline spekuleerimine igasuguste wõimalikkude liitudega kaob, seda parem ja rahulikum.

Praktilise poliitika ülesanne käesolewal silmapilgul on hoopis lähem, kitsapiirdelisem, kuid selle juures hoopis reaalsem: see on Balti riikide omawahelise kaubawahetuse järjekindel laiendamine, ja siia peaks koonduma peatähelepanu. Iga samm, mis siin wõidetakse, on wõidetud tegelikus elus, mitte ettekujutuses. Muidugi on pingutused selles suunas juba ammu käimas olnud ja ka teatud tagajärgi annud. Praegune silmapilk, kus Hitleri keelutollid Balti riikide wäljawedu hoopis ära kägistada ähwardawad, on wast selles mõttes eriti õpetlik. Ta näitab, kui kahjulikud on üksikud wäikesed erihuwid siis, kui ajalugu suured olemasolu küsimused üles tõstab ning ühes sammumist nõuab. Niisugustel silmapilkudel on wäikestest egoismidest wast kergem üle saada kui rahulikkudel aegadel.

Selles on praeguse silmapilgu praktiline ülesanne ja õpetus. Kui selles suunas tahetakse ja suudetakse küllalt energiliselt edasi minna, siis on sellega kasu toodud kõikidele asjaosalistele, eriti on aga aidatud arendada wiljaka koostöö ideed Balti riikide wahel, mis nüüd ja ka tulewikus suuri tagajärgi anda wõib.

Hans Oiderman.

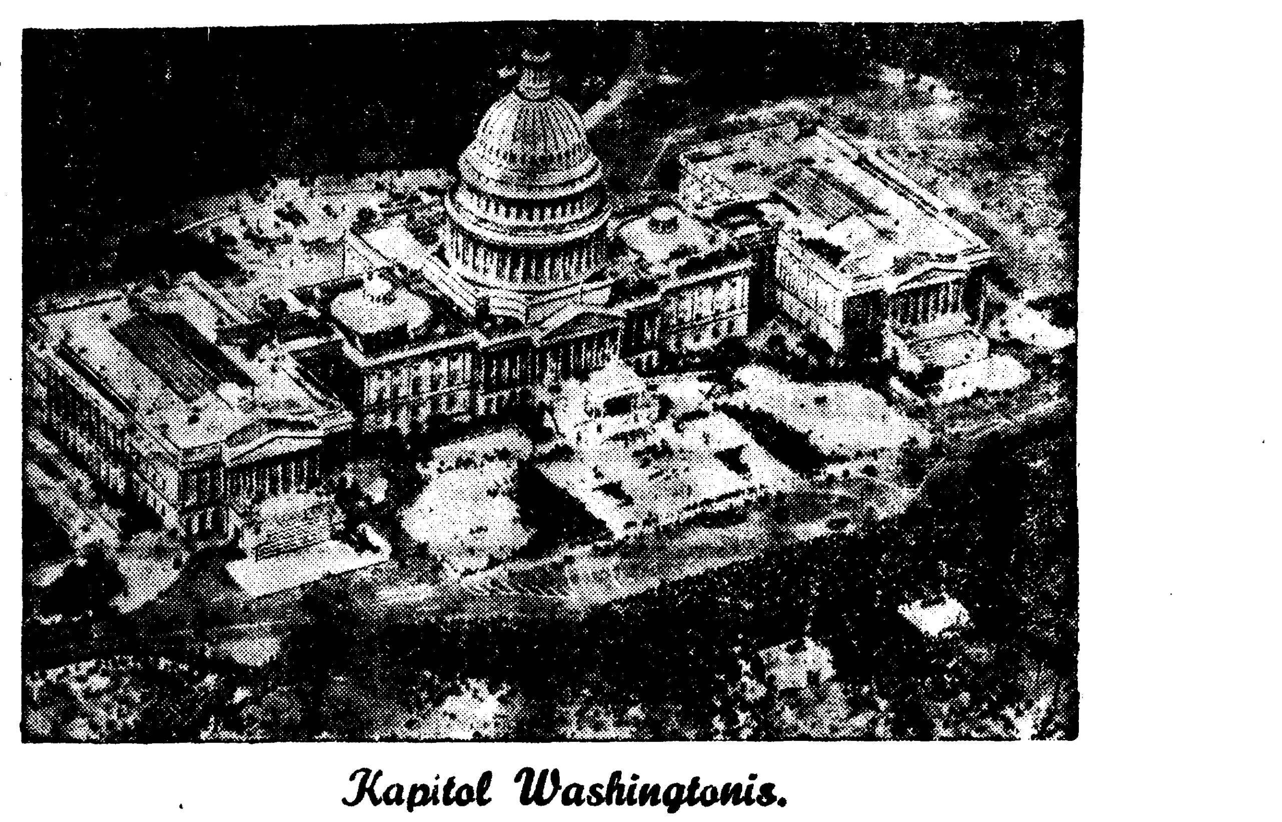

Kapitol Washingtonis.

Üleswõte lennukilt 4. märtsil, millisel päewal uus president Roosevelt astus ametisse. Igalpoolt ühendriikide osadest on sõitnud sellesse pealinna kümneid tuhandeid, et seda pidulikku tseremooniat pealt waadata. Presidendi ametisse astumine ametiwande andmisega toimub wäljas lageda taewa all.

Arwamised laenukorraldamise kohta.

Wastuseis on põhjendamata.

Oodatakse rühmade seisukohti.

Põllumeeste eraewõlgade korraldamise seaduse kohta andsid kolm.apäewasel rahanduse komisjoni koosolekul weel seletusi:

Õpik, pikalaenu panga direktor: Pikalaenu pank saab oma raha mahutada ainult sinna, kus see wähemalt sama protsendi teenib, mida pank ise on kohustatud maksma. Ühispankadele laenu anda 4-protsendiliste pantkirjade wastu oleks tal wõimatu, sest pikalaenu pank peab oma kapitale pealt ise maksma 5,5—8 protsenti. Kui walitsus leiab teesid, siis pank on walmis kaasa aitama ühispankade laenustamisele tarwiduse korral.

Põdra, (ETK direktor): Tarwitajate tegiühisusel on nõudmisi põllupidajatelt 500000 kr., millest otsenõudmisi oleks ümmarguselt 300000 krooni. Ühes maa tarwitajate ja majandusühisustega kokku wõiks neid nõudmisi kogusummas olla 1600000 kr., millisest summast ühisuste eneste portfellis ümmarguselt on 1 miljon krooni: muus osas on need pankadele edasi antud. Ühisuste poolt pantlehtede wastuwõtmine ripub sellest, kuhu nad neid edasi saawad paigutada. Kui pantlehed maksuwahendi aset wõiwad täita, siis ühisustel raskusi ei teki.

Eslas, (Tallinna majand. ühisus): Majanduse ühisusel on wõlgu saada 11000 kr., sellest summast on enne 1. detsembrit 1931. aastal tekkinud wõlga wast 60 protsenti. 8-protsendiliste pantkirjadega oleme saanud oma wõlgu tasuda, protsente aga mitte 4-protsendiliste pantkirjade wastuwõtmisel oleks kaotus 4000 kr. ümber.

Dr. W. Johanson: ühispangad saawad praegu arwestada oma laenudelt ainult protsendi, kustutust aga mitte. Uue seaduse järele kaotaks ühispangad kõige rohkem 4 miljoni krooni ulatuses laenude pealt saama 8 protsendi asemel 4 protsenti, mis teeks neile protsendi wahet 160000 kr., peale selle saawad nad aga igal aastal kindlasti kätte 10 protsenti kustutust, mis teeks 400000 kr., see oleks kokku 560000 kr. Praegu, kus nad aga ainult 8 protsenti kätte saawad, teeks see ainult 320000 kr. wälja. Nii siis ühispankade liikwiidsus suureneb.

Eesti pangal praegu raha on, kuid ühispankadel puuduwad head kindlustused, mille peale Eesti pank neile raha saaks anda. Waatame ka, kui suured on ühispankade kulud hoiuprotsendi suhtes.

Tähtajalisi hoiusumme on neil 39 protsenti ja jookswal arwel 61 protsenti. Nii maksawad ühispangad tähtajalistelt hoiusummadelt 96000 kr. ja jookswatelt 64000 kr. hoiuprotsente. Jookswad arwed on kuni 4 protsenti ja teised kuni 6 protsenti kannud, sellega wahe ainult 32000 kr. Muus osas on protsent pantkirja protsendiga wõrdne. Kui seda summat jagada pankadele, siis näeme, et nende seisukorda see halwendada ei suuda. Oksjoni laine edasikestmisel oleks see kindlasti palju suurem ja kaswaks alaliselt.

Küsitakse, mis tuleb mõista põllumajandusliku laenu all. Need on laenud, mis on talu ülesehitamiseks läinud. On aga shiro antud tööstusele, siis see põllumajanduslik ei ole.

A. Jürman, majandusminister: Küsimuse raskus ei seisa protsendi, waid peamiselt wõla enda tasumises. Laenud, mis 30—100 protsenti talu hinde wäärtusest, peawad juba pikaajalised olema. Nii setsabki seaduse peatähtsus, et põllupidaja oma laenu saab senisest lühiajalisest pikaajaliseks, 26 aasta peale. Ülewõtmist teostatakse 3 aastat. Maapank saab selle juures iga ühispanga seisukorda jälgida ja raskuste korral neile abi otsida. Tarwiduse korral ühispankadele leidub summe riigihoiukassast ja Maapangast.

Masing (tefterak.) arwab, et Maapank peaks eraewõlad lihtsalt üle wõtma. Seadusega aga sundida eraisikuid ootama, kuni Maapank pantlehed wälja ostab, ei ole loomulik.

A. Jürman, majandusminister: 8-protsendiliste pantlehtedega ümberlaenustamise seaduse arutamisel öeldi samuti, et see on surnud seadus, ja ühispangad protesteerisid. Nüüd ei ole aga ühtegi etteheidet enam. Üheteise wõidu koguni tahetakse 8% pantkirju saada ja 2025 tellide on saadud wastu tulla. Sama hädakisa oli moratooriumi ja raudwara seaduste juures.

Wann (põll.-ak.): Põhja-Eesti ühispankades ülemineiw laenu osa üle 10 protsendi panga portfellist paljudel wälja ei tee. Jooksvate arwete protsent on aga pantlehtede protsendist madalam, siis kahju kuigi suur olla ei saa. Kui need laenud aga järjest rohkem külmanuks muutuwad, siis on kahju palju suurem.

Keller, rahandusosakonna direktor: Talud lähewad järjest oksjonile, nii et laenud osaliselt kätte saadakse. Majandus- ja tarwitajateühisustele see aga üldse mingit raskust tekitada ei wõiks, sest nende laenud on kõik tekkinud enne 1931. aastat ja sellega külmanud, mida näitab ka asjaolu, et nad suuremaid summe igal aastal maha kirjutawad.

Kuna tefterakond ja sotsialistid soowiwad rühma seisukohtade saamiseks aega, siis otsustatakse järgmine koosolek pidada tulewal esmaspäewal.

Raadio saatekawa.

Pühapäewal, 19. märtsil.

Tallinn, 298,8 mtr. 9.55. Jumalateenistus Jaani kirikust. Jutlustab õp. Haselblatt. Lõpuks heliplaate. — 12.30. Põllutöökoja nõuandetalituse juhataja agr. K. Liideman: Maanoored C. R. Jakobson'i jälgedes. — 13.00. Põllumajanduslikke teateid. — 18.10. Lõunane kontsert. Juh. md. Ark. Krull. Orkester: Laukien, „Wabadusmarss". Donizetti, fant. oop. „Rügemendi tütar". Squire, „Hällilaul". Drigo, Orientaalne walss. Meyer-Helmund, „Ritornell". Ketelbe,y Cockney — süit. Blankenburg, Marss. — 16.30. 10. üldlaulupeo pasunakooride instrueerimiskursus. Kantakse ette uusi Eesti marsse. Esineb Kaitseliidu Kalewi malewkonna orkester. Seletusi annab Julius Waks. — 17.30. Kohtunik Rutherford'i kõned. 17.30. „Isa ja poja üksus" (eesti keeles). 17.45. sama kõne wene keeles. 18.00. „Woimmeko puhua kuolleittemme kanssa?" (soome keeles). 18.15. „War är Guds rike?" (rootsi keeles). — 18.30. Heliplaate ja reklaami. — 18.45. Päewauudiseid. — 19.00. Ülekanne Tartust. — 19.30. Lugemistund esineb Hugo Laur). — 20.00. Ülekanne Tartust. — 20.05. Kontsert. Juh. md. Ark. Krull. Orkestri ettekandes möödunud nädala kaunimaid palasid. Wahepeal esinewad soololauludega Heino Uuli (tenor) ja wiiulisoolodega Rudolf Palm. — 21.30. Wana tantsumuusikat heliplaatidelt. — 22.00. Moodsat tantsumuusikat dancing-palace'ist „Gloria". (Juk Holst ja tema orkester).

Tartu, 579 mtr. 10.00. Jumalateenistus Peetri kirikust. Jutlustab õp. Treuman. — 12.30. Ülekanne Tallinnast. — 16.30. Ülekanne Tallinnast. — 18.30. Reklaami ja heliplaate. 18.45. Ülekanne Tallinnast. — 19.00. Tartu ülikooli eesti ja põhjamaade erakorraline professori dr. H Kruus'i esperantokeelne loeng: „Estona historio" (Eesti ajalugu). — 19.30. Ülekanne Tallinnast. — 20.00. Ilmateade ja ajanäitaja-õiendus. — 20.05. Ülekanne Tallinnast.

Esmaspäewal, 20. märtsil.

Tallinn, 298,8 mtr. 17.45. Heliplaate ja reklaami. — 18.00. Wälismaist päewauudiseid. — 18.15. Heliplaate. — 18.45. Kodumaist päewauudiseid. — 19.00 Ülekanne Tartust. — 20.05. Kirillowi mandolistide kwintett. Offenbach, potp. op. „Ilus Helena". Tshaikowski, Sõnadeta laul. Andrejew, Balletistseen. Potp. muusikaromansist. — 20.35. Lugemistund. Esineb Juhan Tõnson. — 21.05. Kontsert heliplaatidelt.

Tartu, 579 mtr. 17.45. Heliplaate ja reklaami. — 18.00. Ülekanne Tallinnast. — 19.00. Inglise keele tund algajaile (mag. Silwet). — 19.30. Tartu ülikooli meteroloogia observatooriumi sünoptik Al-er Ohu: Mõningaid seletusi ilmaennustuste ja ülewaadete kohta. — 20.00. Ilmateade ja ajanäitaja-õiendus. — 20.05. Ülekanne Tallinnast.

Teisipäewal, 21. märtsil.

Tallinn, 298,8 mtr. 17.45. Heliplaate ja reklaami. — 18.00. Wälismaist päewauudiseid. — 18.15. Lastetund (Esineb Tallinna Linna 8 algkooli õpilasi). — 18.45. Kodumaist päewauudiseid. — 19.00. Ühistegewuse õpiringi koosolek. Arutusaine: „Kas wajab ühistegewus erisoodustusi ja kas on neid talle antud?" (Korraldab A. Tauman). — Ülekanne Tartust. — 20.05. Kontsert. Juh. md. Ark. Krull. Orkester: Weber, awam. Oberon. Leuschner, Friedemann Bach — süit. — Meyerbeer-Urbach, fant. „Nii kõneles Meyerbeer". Wahepeal soololaule — Karl Wiitol (bariton). — 21.00 Esperantokeelne nädalakroonika. — 21.10. Kontserdi järg: Orkester: Lincke, Lustmäng — awamäng. Becce, Itaalia süit. Meyer-Helmund, Muusikawalss. Rhode, „Roosiде kuninganna saabumine. Kölling, „Jõwijaht". Leopold, Staadion-marss. Wahepeal soololaule — Karl Wiitol.

Tartu, 579 mtr. 17.45. Heliplaate ja reklaami. — 18.00. Ülekanne Tallinnast. — 20.00. Ilmateade ja ajanäitaja-õiendus. — 20.05. Ülekanne Tallinnast.

„Kas rumalus wõi äraandmine."

Kuidas wab. sõjal. liidu tegelased K. Pätsu käe tagasi lükkasid.

Hitleri pilgud on pööratud piiririikidele.

Eilne „W. Maa" wõtab uuesti üles wabadussõjalaste liidu tegelaste ja Saksa hitlerlaste wahekorra küsimuse. Kuna wabadussõjalaste liidu häälekandja „Wõitlus" ühendust hitlerlastega tagasi ajab, siis toob „W. M." täielikult ära selle koha hitlerlikust „Baltischer Beobachterist", kus neist suhetest warjamatult räägitakse. „Balt. Beob." kirjutuse wastaw koht kõlab järgmiselt:

„Eestimaa rahwuslikku saksluse ning wabadussõjalaste wahel pole küll ametlikku kartellwahekorda, kuid teatawad sümpaatiad on salgamatud. Leiawad aset wastastikused mitteametlikud ja mittesiduwad läbirääkimised ja ilmawaateline ükskmeel mõlemas rühmas on wiinud Eestis „piiratud wastutusega" presidendi walimise ühisele tagasilükkamisele, sest et sarnane wesistatud reform kumbagit rühma ei rahuldanud."

„Mis jääb," küsib „W. M.", „Balt. Beobachteri" paljastuse puhul weel öelda? Jääb ainult küsida, nagu omal ajal Miljukow küsis peaminister Stürmerilt: „Mis see on — kas rumalus wõi äraandmine?"

Isikud, kes iseennast kutsuwad Eesti wabadussõjalaste juhtideks, peawad Eesti wabariigi wihasemate waenlastega „sümpaatselt" nõu, kuidas „ilmawaatelise ükskmeele alusel" Eesti riiklist terwendamisaktsiooni kõige mõnusamini wäärata. Mis see on: kas rumalus wõi äraandmine?

Meie esimene riigiwanem K. Päts pakkus wabadussõjalastele kätt ühiseks aktsiooniks põhiseaduse parandamiseks. Kuna reformi poolehoidjate küllumemisel rahwahääletus läinud aastal läbi kukkus, oli enesestmõistetaw, et uus katse läbi wõib minna ainult, kui poolehoidjaid nüüd paremini kokku räägiwad. Mis tegid aga meie wabadussõjalaste juhid? Pakkumise kätte saades jooksid nad kohe rutu-rutu ummisjalu üles Toompealle omaenda pooltoorest eelnõu sisse andma, et ette juba wõtta ära igasuguse laiema kokkuleppimise ja ühiselnde wõimaluse. Mis see oli — rumalus wõi äraandmine?

Minu arwamine on: wabadussõjalaste juhtide poolt oli see — täpselt rumalus. Nemad ei teadnud üldse, nagu nad praegugi ei tea, mis nad õieti tahawad: kas demokraatiat wõi diktatuuri. Nad teadsid ainult, et nad ei saa ühisrinnet wastu wõtta K. Pätsuga, sest et neil ühisrinne juba olemas kusagil hoopis mujal."

Nüüd, kus wabadussõjalaste liidu tegelaste suhted hitlerlastega nii omapärases walguses awalikuks on tulnud, püüab nende häälekandja „Wõitlus" hitlerlasi kangesti ilmsüütutena kujutada. Hitlerlastel ei olla wähematki kurja nõu Balti riikide wastu. Kui aga mõni üksik hitlerlane Balti riike ähwardawat, siis ei tulla sellele mingit tähelepanu pöörata, sest see polla autoriteetne.

Selle peale kirjutab „W. Maa":

„Mis wõib aga hitlerismi üle weel autoriteetlikum olla, kui Hitleri enda „Mein Kampf"? Ja seal seisab lhk. 736 täie rõhuga:

„1914. aasta piiride uuesti jaluleseadmise nõudmine on poliitiline mõttetus sarnases ulatuses ja tulemustes, mis teda kuriteona paista lasewad"... Hitleri siht on — „Saksa rahwale küllaldast pinda maailmas kindlustada" (lhk. 739). Selle juures ei tohtiwat „pühade inimõiguste rikkumisest" tagasi kohkuda — „ükski rahwas ei walda siin ilmas ainust ruutkilomeetritki maad mõne kõrgema õiguse tõttu" (lhk. 740). Eriti ei tohtiwat Saksamaa olla „waeste wäikerahwaste" kaitsepoliitsenikuks (lhk. 741). „Meie peatame sakslaste igawese liikumise Lõuna- ja Ohtu-Euroopasse ja meie pöörame pilgud maa poole idas". „Kui me praegu Euroopas uuest pinnast kõneleme, siis wõime eeskätt mõelda Wenemaale ja tema juure kuuluwatele piiririikidele (lhk. 742)."

Wiinauim wiis süütamisele.

Asukülas tahtis mees oma naise warandust maha põletada.

Omapärane tulesüütamine leidis aset Asuküla wallas Esperi külas Maria Saarele kuuluwas Lepiku talus. Süütajaks oli sama talu koduwäi August Saar. Õnneks suudeti tulele aga õigel ajal piir panna. Sündmuse üksikasjade kohta seletawad asjaosalised järgmist:

Juba ammu olewat A. Saar ähwardanud naist tappa, mistõttu wiimane oli alalises hirmus. Pühapäewa hommikul ähwardanud mees jällegi weretööd teha ning ütelnud, et majast peab ainult tuhahunnik järele jääma. Kuna mehel olnud woodis nuga kaasas, äratanud naine inimesed üles ja, kartes, et mees oma ähwardused teostab, rutanud Haapsalu politseiwõimude poolt abi otsima.

Hiljem oli mees wäljas käinud. Tagasi tulles kihutanud ta kõik inimesed toast wälja, öeldes: „Te peate kõik peawarjuta olema." Mees oli nimelt süüdanud maja seina wastu püsti pandud õlekood põlema. Tuld aga märgati ja põlewad kood eemaldati laste poolt kiires korras majast ning kustutati. Kustutustööd waatas mees rahulikult pealt. Selgus, et maja oli päästetud tõesti wiimasel silmapilgul, sest leegid olid käinud juba õlgkatusesse ja ka maja seinapalgid olid juba märgatawalt suitsunud.

Kui naine tagasi jõudis, oli sündmus juba aset leidnud. Jäi wald üle mees wahi alla wõtta. Ülekuulamisel seletas ta, et ta terwest sellest loost midagi ei mäletawat. Seletus on ka usutaw, kuna mees enne seda oli terwelt kolm päewa wahetpidamata pummeldanud.

Wõipakkumine koondub Inglise turule.

Wõi hinnad pole olnud 50 aasta jooksul nii madalad kui praegu.

Wõiturul on hinnad langenud sellisele madalseisule, mida pole olnud wiimase 50 aasta jooksul. Eelmisel aastal poleks keegi suutnud uskuda, et hinnad langenud nii madalale ja sellejuures tootmist suudetakse weel jatkata. Kuna aga kõikjal püüti wäljaweotoodangu wähenemist hoida ära mitmesuguste toetusabinõudega ja samal ajal turud muutusid kitsamaks, oli praegune kaootiline seisukord wõiturul paratamatu. Kuigi Euroopa wäljaweoriikide poolt pakkumine wähe lõdwenes, kompenseeriti see pakkumise tõusuga Inglise asumaade poolt. Ühtlasi koondub pakkumise raskuspunkt järjest suuremas ulatuses Inglise turule. See tendents kestab weel tänapäewani. Kuigi näiteks Taani wõiwäljawedu käesolewa aasta esimese kahe kuu jooksul näitab 10%-list tagasiminekut, suurenes Taani wõieksport Inglisse 7% wõrra teiste turgude kitsenemise arwel.

Ajumaades näitab wõitoodang juba hooajalist langust, kuid suured tagawarad rõhuwad weel endiselt turgu. Samuti on märgata juba wäikest hooajalist tõusu Taani wõiwäljaweos.

Saksas püütakse järjest suuremas ulatuses piirduda siseman wõi tarwitusega. Nõudmine wälismaa wõi järgi on äärmiselt nõrk. Kuna toetusoste walitsuse poolt jatkatakse, jäid siseturu wõihinnad Saksas püsima.

Saksa walitsusringkondades kaalutakse teiskasutise loomist, kelle kaudu sünniks kogu wõiimport. Saksa wõiimportööride ringkonnis kahelbakse wõisissewedu maksmapanemises Saksa, wähemalt mitte nende maade suhtes, kellega Saksa kaubabilanss aktiiwne.

Eeswaatu suurenewad järjest kuuldused, et wõisissewedu Inglisse piiratakse kontingentidega, peetoni kontingentide eeskujul, mis on awaldanud terwendawat mõju turu seisukorrale.

Kontingentide maksmapanek Inglises wõib kujuneda wäga ebasoodsaks meie wõiekspordile, kuna meil seni Inglise turu sissetöötamisele pööratud wähe tähelepanu. Selle tagajärjed wõiwad alles näha tulla täies ulatuses kunagis.

Taluraamatupidamise kursused põllumeestele.

Eelmiste aastate eeskujul korraldab põllutöökoja põllumajanduslik raamatupidamistalitus taluraamatupidamise kursusi põllumeestele. Kursused peetakse käesolewal kewadel: Harjumaa põllumeestele Tallinnas (Maawalitsuse ruumes) 18. märtsist — 20. märtsini, Wirumaa põllumeestele Narwas („Ilmarise" ruumes) 23. märtsist — 25. märtsini, Wiljandimaa põllumeestele Wiljandis (Põllumeeste seltsi ruumes) 25. märtsist — 27. märtsini, Tartumaa põllumeestele Tartus (Põllumeeste kogu ruumes) 27. märtsist — 29. märtsini, Walgamaa põllumeestele Walgas (Maawalitsuse ruumes) 30. märtsist — 1. aprillini, Wõru-Petserimaa põllumeestele Wõrus (Wõru ühispanga ruumes) 3. aprillist — 5. aprillini, Pärnumaa põllumeestele Pärnus (Kaubanduskooli ruumes) 10. aprillist — 12. aprillini, Järwamaa põllumeestele Paides (ühisgümnaasiumi ruumes) 19. aprillist — 21. aprillini.

Osawõtt kõigile wõimaldatud. Opetus kursustel tasuta ja arweraamatud tasuta neile, kes kohustuwad wähemalt 1 aasta arweraamatuid pidama põllutöökoja põllumajandusliku raamatupidamistalituse kontrolli ja juhtnööride järele. Ülesandmisi kursustele wõtab wastu Põllutöökoja põllumajanduslik raamatupidamistalitus, Pikk uul. 40 Tallinnas, ja kõik maa- ning jaoskonna maatulunduse konsulendid ning kursuste algul kursuste juhataja.

Põllumajanduse päew Keilas.

Keila põllumeeste seltsi ja kontroll-ühingu ühisel korraldusel peetakse pühapäewal, 19. märtsil, algusega kell 15,30, Keila rahwamajas põllumajanduse päew.

Päewale kõnelema on lubanud tulla Põllutöökoja põllumajanduse talituse juhataja A. Käbin ja karjakontrollkonsulent R. Masso; peale nende esinewad kõnedega kohalik maatulunduskonsulent J. Petter ja kontroll-assistent J. Mihkelson.

Ühtlasi on korraldajatel korda läinud muretseda selleks päewaks mõnede põllumajanduslikе küsimuste selgitamiseks agr. A. Onno kaasabil, põllumajanduslisi filme, milledest eriti huwi wõiks pakkuda film kartulimaade harimise ja kasutamise üle

Toimetusele saadetud kirjandus.

„Põllumees" nr. 5

ilmus järgmise sisuga:

Seemnest olenewad saagid. — Miks wahetame sorti ja uuendame seemet. M. Pill. — Wiljaseemne puhtimise tulukus. Dr. E. Leppik. — Eesõigus kodumaalise arendusega külwiseemnele. Dr. agr. Aug. Miljan. — Kuidas korraldada reaskatseid. M. Pill. — Tõuwiljasortide seemet reaskatsete jaoks. — Uudised seemnekaswatamise ja sordiarendamise alal. — Kunstwäetiste tasuwusest eelseiswal hooajal. Prof. A. Nõmmik. — Missugust hernesorti kaswatada. Jul. Aamisepp. — Seemneturu kasutamise wõimalusi. J. Tohwer. — Tänawuse seemneturu hindu. R. Tamm. — Konjunktuur ja turud. — Küsimused ja wastused.

„Maanoored" nr. 3

ilmus järgmise sisuga: Noorte usk ja lootused. A. Kurwits. — Mida wõiwad noored teha põllumajanduse alal. Osk. Kermas. — Kodumaarmastusest kaswatame loomisrõõmu tundes. O. Kolk. — Puuwooriga metsa teel. A. Silla. — Maarjapäew oraseid lumelt päästab. J. Ulm. — Paljundame marjapõõsaid pistikutega. A. Liidemann. — Taimelawa walmistamine. A. Kenn. — Taimelawa täitmine. A. Liidemann. — Teeme kuldnokkadele pesad. E. Järw. — Hoolitseme tihaste eest. E. Järw. — Nöörikeraja. E. Palm. — Koduehteks Eesti lipp. M. Martso. — Riide kaunistamine ristpistega. J. Ulm. — Noored ja wanad kirjanduses ja elus. M. Sirk. — Seltskondlikud mängud. — Lambakarjus. — Meie maanoorte töö. — Uusi ülesandeid.

P.-Jakobi ühispanga aastakoosolek.

12. märtsil pidas P.-Jakobi ühispank oma korralist aastakoosolekut Uduweres, Enge põllumeeste seltsimajas, kuhu 339 liikmest kokku oli tulnud 52 liiget. Wälisrewisjoni protokollist selgus, et panga raamatud ja arwepidamine on korras. 1932. aasta aruanded wõeti ilma pikema waieluseta wastu kr. 815,96 ülejäägiga, milline summa juhatuse ettepanekul otsustati jagada: 20% tagawara kapitaliks, osamaksude diwidendideks 50% ja ülejääk kr. 36.— jaotada toetusena Enge põllumeeste seltsi, Halinga ning Enge tuletõrje ühingute wahel.

Pikemalt sõnawõtmist kutsus esile 1933. a. eelarwe, kus juures toonitati kokkuhoiu soowe. Soowitati mõnelt poolt juhatuse ja nõukogu liikmete tasusid wähendada. Lõpuks wõeti eelarwe juhatuse poolt esitatud kujul, wähemate muudatustega wastu, kusjuures Enge põllumeeste seltsile sorteer-masina ostmiseks toetust määrati kr. 50.—. Wastu wõeti weel uus ühispankade normaal põhikiri. Mitteliigetele otsustati laenu andmine lõpetada 1. dets. s. a.

Liisu läbi juhatusest lahkunud liige Joh. Laaman waliti tagasi. Uuteks nõukogu liikmeteks waliti Kiisson ja Rehe. Rewisjoni kom. waliti ühel häälel tagasi. Kandidaatideks waliti G. Madison ja Illermann.

G. M.

Macdonaldi desarmeerimiskawa.

Määrab ära sõjawäe suuruse iga riigi kohta Euroopas. Piirab tankide ja kahurite suuruse. Näeb ette õhulaewastiku kaotamise. Merejõudusid ei puuduta.

Genf, 16. märtsil. Macdonaldi plaan näeb ette järgmised määrad Euroopa mandririikide sõjawägedele: Prantsusmaale, Itaaliale, Saksamaale ja Poolale igaühele 200.000 meest, Wenemaale — 500.000, Rumeeniale — 150.000, Hispaaniale — 120.000, Tshehoslowakkiale ja Jugoslaawiale kummalegi 100.000, Belgiale, Bulgaariale, Kreekamaale ja Ungarile igaühele 60.000 meest. Peale selle wõiwad endil pidada koloniaalwägesid Prantsusmaa 200.000 meest ja Itaalia 50.000 meest.

Macdonaldi kawa näeb weel ette relwastuskontrolli sisseseadmise. Suur-Britannia on nõus sõjawäe ja merewäe lennukite täieliku ärakeelamisega, kui temale antakse küllaldane kindlustus selle kohta, et tsiwiillennukeid ei kasutata sõjawäelisteks otstarweteks.

Macdonaldi kawa ei rahulda Prantsusmaad.

Genf, 16. märtsil. Desarmeerimise konwerentsi üldkomisjoni koosolekul Briti peaminister Macdonald andis täna teada oma uue desarmeerimiskawa põhijooned. Ta tsiteeris ühe oma sõbra arwamist, kes oli öelnud, et „kas rahuldatakse Saksamaa õiglasi nõudmisi ja antakse Saksamaale wabadus, wõi Euroopat ähwardab häwitus." Macdonald ütles, et need on wäga tõsised sõnad. Ta andis Saksa ja Prantsuse delegaatidele tungiwalt nõu kuulda wõtta lepituse häält. Desarmeeritud rahwad nõuawad õiglust ja rahu. Briti plaan määrab ära Euroopa sõjawägede suuruse, piirab tankide ja liikuwate raskekahurite suurust, keelab ära pommipildumise lennukeilt, näeb ette sõjawäelise õhulaewastiku kaotamise, kui muretsetakse kindlustus, et tsiwiillennukeid ei kasutata sõjawäelisteks otstarweteks. See leping jääb jõusse wiieks aastaks.

Mis puutub mererelwastusi, siis praegused lepingud peawad jõusse jääma kuni järgmise merekonwerentsini, mis peetakse 1935. aastal. Waheajal tuleb leida alus merejõudude uueks üldiseks wähendamiseks. Lõpuks tuleb kaotada ja ära keelata keemiline sõjapidamine.

Macdonaldi kõne kestis tund aega. Huwi selle kõne wastu oli suur. Publikurõdud olid täis peaaegu lämbumiseni.

Pariis, 17. märtsil. Prantsuse lehed wõtawad reserwiga Macdonaldi desarmeerimiskawa wastu. Kiidetakse Briti peaministri head tahet, kuid toonitatakse, et see plaan, mis tahab rahuldada kõiki, ei rahulda kedagi täielikult. Prantsuse lehed on ühel arwamisel selles, et julgeolekutagatised, mis Briti kawas ettenähtud, ei ole küllaldased. Kontsessioonid, mida Prantsusmaalt nõutakse, tähendawat tõelisest Prantsuse armee kaotamist.

„Journal" kirjutab: „Inglise plaan sisaldab palju punkte, mis wajawad parandamist ja rewideerimist." „Echo de Paris" kirjutab: Päraft Macdonaldi ettepanekuid tundub, et desarmeerimisprobleem ei ole lahendataw. Macdonaldi ettepanekute wastuwõtmine tähendaks Prantsusmaa ühekülgset desarmeerimist. „Oeuvre'i" arwates Macdonald püüab kõigepealt rahustada Saksa rahwussotsialiste. „Ere Nouvelle" leiab, et Macdonaldi plaaniga Saksa sõjawägi seatakse ühele astmele Prantsuse sõjawäega.

London, 17. märtsil. Londoni lehed terwitawad Macdonaldi ettepanekut ja Genfis. See samm olewat mehelik ja hästi läbimõeldud. Lehed kahtlewad aga, kas ettepandud kawa leiab küllaldast toetust mõõduandwate riikide poolt. Mõned lehed awaldawad arwamist, et Briti riigimeeste kohtamine nädalalõpul Roomas Mussoliniga pakub weel rohkem wäljawaateid, kui uus desarmeerimisplaan, sest üksmeel Suur-Britannia ja Itaalia wahel wõiwat wähendada pinewust ka Saksamaa ja Prantsusmaa wahel. „Morning Post" lükkab põhimõtteliselt tagasi igasuguse desarmeerimiskonwentsiooni. Leht toonitab, et teatawate relwade tarwitamise kohta ei saa üles seada mingisuguseid reegleid.

Genf, 16. märtsil. Prantsuse peaminister Daladier saabus täna Genfi. Ta sõitis kohe Briti peaministri Macdonaldi juure. Saabudes Daladier awaldas lootust, et mustad pilwed, mis on kogunenud Genfi kohale, lahtuwad warsti.

Põllutööministeeriumi uued kawatsused.

Talud saawad töölistemajade ehitamiseks laenu ja metsamaterjale. — Juurelõigete andmine suureneb. — Töötatöölised maale asumisele.

Minister Tupitsa seletused riigikogule.

Neljapäewal ajus eelarwekomisjon põllutööministeeriumi eelarwe arutamisele.

Kornell (põll.-as.) heidab ette, nagu oleks põllutööministeeriumis tagasikiskumine maad wõtnud juurelõigete andmisel. Maakorralduse läbiwiimisel olla otsustajateks maamõõtjad, kes wõtwat „heawahekorra maksu", see on meelehead.

Maaker (põll.-as.) kurdab, et metsad riigile kuigi suurt tulu enam ei andwat, kui seda weel saadakse, siis etteraiumiste arwel.

Mõttus (põll.-as.) seletab, et metsaametnikud suruwat oma preemiate huwides metsatööde tasud alla.

A. Tupits (põllutööminister): Asundamise küsimust olen mina kõige tähtsamaks pidanud ja selles küsimuses töötatakse täie hooga edasi, ilma mingi tagasikiskumiseta. Juurelõikeid on kogu aeg antud. 1931. a. määrati juurelõigeteks 13.000 ha metsamaad ja 1932. a. 37.000 ha, tingimustel, et juurelõigeteks minewal metsamaal oleks kännustik ehk raiekiüps mets. Sageli kostab kaebusi, et juurelõigeteks on läinud ka noort metsa ja kultuure, mis lubataw ei ole. Mina olen ametkonnale korralduse teinud, et noort kaswujõulist metsa ei tohi häwitada.

Kui rkl. Kornell tähendas, et juurelõigete küsimusi otsustatakse pealiskaudselt, siis arwas ta wõib olla neid metsatükke, kus tema palujatele abiks oli juurelõigete saamisel. Need paar palwet on minu poolt tõesti eitawalt otsustatud, nagu seda samas küsimuses ka minu eelkäija juba oli otsustanud, sest neid palweid oli wõimata rahuldada. Juurdelõigete andmisel tuleb kinni pidada kolmest nõudmisest: 1) kas antaw metsamaa on põllumajandusele kõlbulik, 2) kas soowija wajab tõsiselt juurelõiget ja 3) et juurelõikeks antawal maa-alal noort metsa ei oleks. Juurdelõikeid anti 1929. a. 1079 üksusele 4320 ha, 1930. a. 2552 üksusele 9222 ha, 1931. a. 4680 üksusele 18.167 ha ja 1932. a. 5898 üksusele 20.308 ha. 1933. a. on kawatsus juurdelõikeid anda umbes 10.000 üksusele.

Üldiselt on selgitusele wõetud, kui palju üldse weel metsamaad juurelõigeteks ja asundamiseks anda wõimalik. Juulikuuks peab see selguma, siis saawad ka riigimetsa piirid kindlaks määratud, et neid enam juhuslikult likwideerimisele ei wõetaks. Riigimetsa areaal peab kord kindlaks saama määratud.

Minu korraldusel koostatakse praegu kawa tööpuuduse lahendamiseks maa andmisega. Siis saaks ka tulewal sügisel sihikindlamalt hädaabitöid korraldada paikades, kus eluasemeid wõimalik rajada. Ei ole teist mõjuwamat abinõu tööpuuduse wastu wõitlemiseks, kui inimeste maale asetamine. On kawatsus wanataludele, kes seda soowiwad, wõimaldada asunduskapitali abil oma maatükke ära müüa uuteks eluasemeteks.

Lähemal ajal tuleb ka korraldus, kuidas hõlbustada wanataludes elukorterite ehitamist põllutööliste jaoks. Selleks on kawatsus anda põllupidajatele pikaajalist laenu asunduskapitalist ja metsamaterjale järelemaksuga.

„Heawahekorra maksu" asjus on, wõib olla, üksikud juhused ette tulnud, kuid mind ei saa selles süüdistada, sest mina olen olnud talwekuudel põllutööministriks, kus maamõõtjad maal ei tööta.

H. Martinson (sotj.) räägib, kuidas Raasiku ümbruses ühele Tallinna adwokaadile antud Kösteri põllutööministriks oleku ajal juurelõige, kuna naaber, kelle maa-ala märksa wäiksem ja kes ise kohapeal töötab, on sellest ilma jäetud. Eelmine põllutööminister Hünerson olla sama adwokaadi juurelõike küsimuse eitawalt otsustanud. Arwab, kui eelmised ministrid üksteise otsuseid nii wõisid muuta, siis wõiks ka praegune minister Kösteri otsust muuta ja adwokaadile antud juurelõike anda sellele, kes seda rohkem wajab.

Metsade walitsuse direktor **Luik** selgitab pikemalt põhjusi, miks metsatulud on wähenenud.

Abort wiis Wõru ämmaemanda wangi.

Ohwer ootab surma haiglas.

Neljapäewal wõttis politsei wahi alla ja paigutas pärast ülekuulamist Wõru wanglasse Wõrus, ..tu uul. 4 elawa ämmaemanda Anna Schanjawskaja. Teda süüdistatakse abordi tegemises Pindi wallas elawale 35-aastasele Alwiine Sepmannile, kes abordi tagajärjel niiwõrd haigestus, et tuli Wõru linna haiglasse paigutada. A. Sepmannil on elulootust wähe.

Aborditegija ämmaemand A. Schanjawskaja on rahwuselt wenelane, 42 a. wana.

Esmaspäewal toodi Wõru linna haiglasse Pindi wallast Otsa asundusest Alwiine Sepmann raskesti haigena. Selgus, et temale on hiljuti aja eest tehtud abort, kuid niiwõrd musialt ja oskamatult, et selle tagajärjel on tekkinud sisselundite põletik. Asjast informeeriti ka politseid, ning wiimane hakkas selgitama aborditegijat. Ülekuulamisel seletas A. Sepmann, et olles umbes kolm kuud rase, laskinud ta teha abordi. Selleks tulnud ta Wõrru Anna Schanjawskaja poole ning wiimane teinudki talle oma korteris abordi. Abordi tegemise eest wõtnud A. Schanjawskaja 40 krooni. Pärast, koju minnes tundnud A. Sepmann walusid, ja kuna need ei wähenenud, waid aina suurenesid, siis laskinud ta end mehel tuua haiglasse.

Kuna abordi tegemisest naise rawimisele toomiseni on hulk aega wahet, siis on sisselundite põletik wõtnud wäga kriminaalse kuju. Haige ellujäämise"s on wäga wähe lootust, ning ta terwis on halwenenud järjekindlalt. Alwiine Sepmann on 35 aastat wana ja abielus. Ta on juba 5 lapse ema, kelledest wanem on 14-aastane ja noorem 5-aastane.

A. Schanjawskaja on Wõrus tuntud ämmaemand. Aborditegemiste pärast on ta ka warem mitmel korral eeluurimise all olnud, kuid pääsenud karistuseta. Seekord aga on tema süü kindlaks tehtud ning ta paigutati Wõru wanglasse.

Petis kolme „laulumasinaga"

Tallinna raadioärid langesid kelmi ohwriks.

Tallinna suuremad raadiotarwete ärid Tormolen, „Esto-Muusika" ja Kapsi teatasid kriminaalpolitseile, et keegi kelm, kes nimetas end Ewald Metslangiks, on neilt wälja petnud kalleid radioaparaate ja siis nendega kadunud.

15. märtsil ilmus tähendatud ärides se raudteelase wormi riietatud mees ja palus omale näidata paremaid radioaparaate. Tormoleni äris walis ta wälja 42.000-sendilise aparaadi, „Esto-Muusikas" 27.000-sendilise ja Kapsi ärist 34.000-sendilise „laulumasina". Aparaadid lasi ta omale saata koju — Kotzebue uul. nr. 6 — proowi peale.

16. märtsil mindi ärides ostja juurde kontrollima, kudas aparaat töötab. Selgus aga üllatuseks, et ostja on kadunud ühes kallite aparaatidega.

Majaomanik seletas, et 15. märtsi hommikul tulnud isik, kes nimetas end Ewald Metslangiks, majja ja üürinud omale ühe tühja toa. Maksnud käsirahana wiis krooni sisse. Mehe „operatsioone" raadioaparaatidega pole keegi pealt näinud, ka pole keegi majas näinud, millal „uus üürnik" aparaatidega majast lahkus.

Raadioaparaate antakse teatawasti äridest üsna kergesti koju proowi peale, ka müüakse neid järelmaksuga. Aparaatide wäljapetmisi on waremgi Tallinnas ette tulnud.

Kriminaal-politsei asus petist jälgima. Arwatawasti ütles mees äridele wale nime.

Naine jäi weduri alla.

Õnnetus kitsaroopalisel Tallinnas.

Reede hommikul kella 6.20 ajal jäi Tallinnas kitsaroopalise Sadama- ja Wäikejaama wahel weduri alla Tiina Olup, 50 a. wana, eluk. Aafrika uulitsal nr. 41, krt. 11, ja sai elukardetawalt wigastada. Ta toimetati kesthaigemajja, kus leiti, et peas on haaw ja ajud on saanud raske põrutuse. Ka kogu keha on raskelt põrutatud.

Õnnetus juhtus S. Juhkentali ja Aafrika uulitsate wahelisel teel. Naine kõndis mööda raudteed, rätt ümber pea mähitud. Wististi ei kuulnud ta signaali wedurilt, mis tuli Sadama jaama poolt, tender ees. Udu takistas wedurijuhil naist kaugelt nägemast. Kui märkas, oli wahemaa nii wähene, et ei saanud enam wedurit peatada.

Inglise allweelaew Paldiskis.

Paldiski, 17. märtsil. Eile õhtul enne kella kaheksat sõitis Paldiski reidile Inglise allweelaew ja jäi sia ankrule. Laew keeras Paldiskisse sisse paksu udu tõttu. Paldiskist päriti teateid edasisõidu wõimaluste kohta Tallinna. Et need aga soodsad ei olnud, siis jäi edasisõit katki. Laew pidi Paldiskist uuesti keerama merele kui ilmastik muutub selgemaks.

Inglise allweelaew wiibib Soome lahes harjutussõidul.

Suurem wene linade transiit tulemas.

Nagu meile teatatakse kompetentsest allikast, on oodata lähemal ajal Wenest suuremat linade transiitsaadetisi Tallinna.

Senini on käesolewa talwe jooksul Wene transiit Eesti kaudu seisnud pea täielikult. Wenelased on kõik oma suuremad kaubasaadetised juhtinud üle Riia.

Plahwatus aurikul pardal.

„Hinnoy" pardal juhtus plahwatus, kui laew oli umbes 300 miili Colombost kaugel. Plahwatusel sai surma 15 isikut. Üks möödasõitew Jaapani aurik päästis 13 isikut. Neist on wiis raskesti haawatud.

Riigikogu liige Silwerstow 8 kuuks wangi.

Rakwere-Paide rahukogu mõistis riigikogu liikme kehwiku Silwerstowi 6 kuuks wangi ja 250 kr. maksma rahatrahwi ehk maksujõuetusele weel 2 kuuks wangi.

Silwerstow oli jutlustud wenekeelse ajalehe „Rabotshaja Prawda" wastutaw toimetaja ja kirjutas omas lehes, et Wasknarwa konstaabel Karl Annapuu pressiwat wälja tööinimestelt altkäe makse, mis osutus aga ebaõigeks. Kohus määras selle eest temale oma wäljasõidu istungil Narwas eeldel ülalmainitud karistuse.

Loodetaw ilm laupäewal, 18. märtsil.

Merel paiguti 5—6 pallilised, maal keskmise kiirusega läänekaarte tuuli, pilwes, kohati sademeid, sula ilm püsib.

Wastolud Saksa walitsuskoalitsioonis.

Hitlerlased hakkawad tõrjuma rahwuslasi kõrwale.

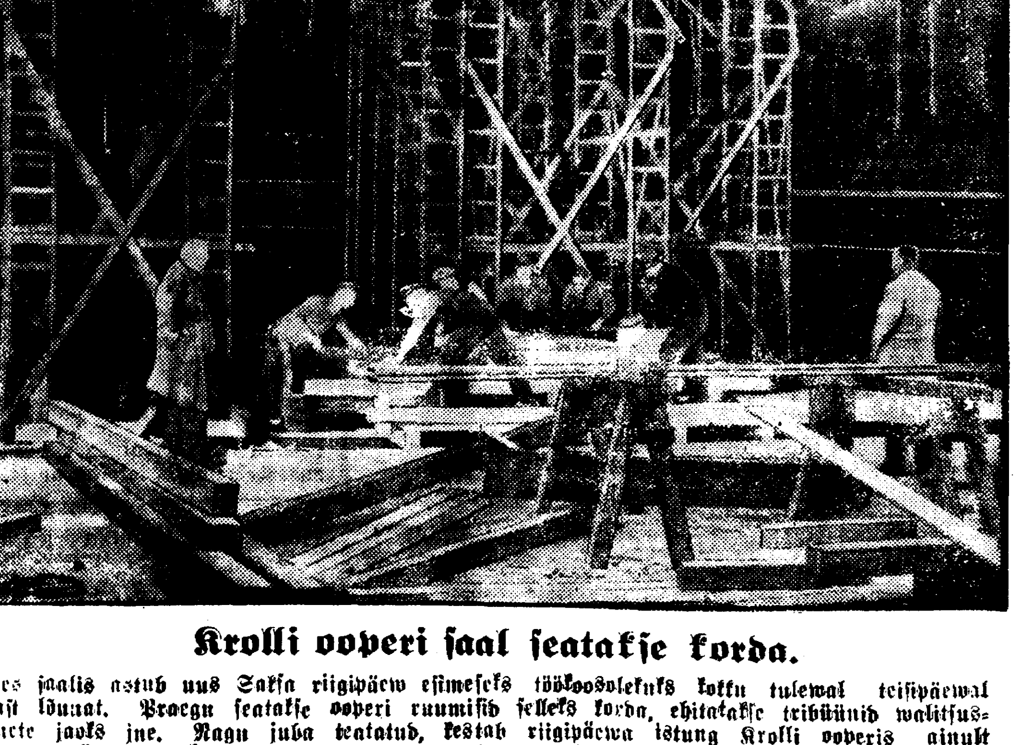

Krolli ooperi saal seatakse korda.

Selles saalis astub uus Saksa riigipäew esimeseks töökoosolekuks kokku tulewal teisipäewal pärast lõunat. Praegu seatakse ooperi ruumisid selleks korda, ehitatakse tribüünid walitsusliikmete jaoks jne. Nagu juba teatatud, kestab riigipäewa istung Krolli ooperis ainult kolm-neli päewa, ja kui walitsusele on antud kätte wolitused, nagu ta neid nõuab, läheb riigipäew koju kuni sügiseni.

Pariisi ja Londoni lehed teawad jutustada, et wastolud Saksa walitsuses hakkawad järjest selgemini awalduma. Olles joobunud oma suurest wõidust riigipäewa, Preisi maapäewa ja kogukonna walimistel, püüawad rahwussotsialistliku erakonna juhid tõrjuda kaugemale oma koalitsioonikaaslased, rahwuslased. Tegelikult tuli see juba nähtawale uute walitsuste moodustamises Lõuna-Saksa osariikides, samuti Saksimaal ja Hessenis. Seal seisawad nüüd walitsused kas täiesti hitlerlaste käes, wõi rahwuslastele on jäetud ainult mõni wähema tähtsusega ministrikoht. Ka uued linnapead Preisimaal on peaaegu kõik rahwussotsialistid.

„Prager Presse" kuulmist mööda on rahwussotsialistidel kindel nõu ka Preisimaal wõtta walitsust endi kätte. Kandidaadiks Preisi peaministri kohale olla nendel kantsler Hitler ise, ehk kui wiimane ei nõustu sellega, siis minister Goering. Rahwuslane von Papen tõrjutakse peaministri kohalt minema.

Nagu „Daily Telegraph" teatab, liiguwad Berliinis kuuldused, et rahwussotsialistidel olla nõu ühel ehk teisel ettekäändel tõugata kõrwale president Hindenburgi, nõnda et siis Hitler saaks asuda presidendi kohale.

Rahwuslaste ringkondades on juba märgata teatawat ärewust. Nende lehed kutsuwad hitlerlasi üles tegelikule tööle ja juhiwad tähelepanu, et aeg on käes lõpetada paraadid ning rünnakrühmade omawolilised ülesastumised. Teraskiiwri juhatus awaldas deklaratsiooni, nähtawasti küll hitlerlaste aadressil. Deklaratsioonis öeldakse: „Walitsus ei tohi unustada, et tema autoriteet toetub mitte rahwahulkadele ega enamusele, waid president Hindenburgi autoriteedile."

Saksa riigipäewa liikmete osawõtmine riigipäewa koosolekuist, eriti hääletamistest, tehakse sunduslikuks. Seda nõuawad rahwussotsialistid, et wastasrind ei saaks eemale jäämisega parlamendi tööd takistada, eriti põhiseaduse muutmise juures.

Riigipartei, endine demokraatlik erakond, on otsustanud lõpetada oma tegewus. Samasuguse otsuse on teinud „Inimese õiguste liiga" osakond Saksamaal.

Kui saaks ainult mehele!

Petis mustlasmoor Kloostri wallas. — Lubas kosilasi ja wõttis tuhandeid.

Neil päewil tuli ilmsiks suurem pettuselugu, mille ohwriks olid langenud Harjumaal Kloostri wallas N. külas elutsew elatanud taluperenaine oma kahe, wanapiiga ikka jõudnud tütrega.

Talutütred olid juba ligi poolsada aastat oodanud kosilasi, ent asjata. Waatamata, et talu suur ja wõrdlemisi jõukas, ei pööranud ühegi koduwäi kosjatraawel sisse talu õuewärawast.

Ühel päewal tuli siiski keegi. Tuli wana ja elutark mustlasmoor. Käri-weeri pinnis wanaeit talutütardelt wälja mure, mis juba aastaid puremas nende neitsilikes rinnus. Mustlasmoor näis osawõtlikuna ning lubas piigakesi aidata. Kõneles moor mesisel häälel, et oskawat tema tubliste nõidumiskunsti ning olewat waremgi saatnud mahajäetuile tallu rikkaid ja meelepäraseid kosilasi. Ainult raha läheks selleks pisut waja. Piigakesed peaks hankima temale, mustlasmoorile tuhandeid ning tema manab juba siis neile selliseid kosilasi, et uneski ei wõi soowida paremaid.

Mustlasmoori juttu räägiti emalegi. Oli ju temagi palawaim soow, et tütred peatselt saaks tanu alla. Otsiti siis kummutist ja palweraamatu wahelt wälja käepärased tuhanded ning anti heas lootuses mustlasmoorile. Moor tänas ja läks nõiduma.

Päewad läksid. Kosilastest ei kihku ega kahku. Tuli wiimaks kiri mustlasmoorilt. Saadud raha olewat lõppenud, ent nõidumine alles pooleli. Saatku piigakesed kiirelt lisaks weel tuhandet sada. Siis wast hakkawad liikuma nõiawäed, millised juhiwad kosilased sinna, kuhu soowitakse. Raha olewat koguni waja selleks, et mungad Petseri kloostris paluks kosjakauba paremaks õnnestumiseks. Saatku ainult raha, kuid ärgu loost kellelegi hingatagu, et ei aihtuks kogu nõiawägi ning kosilased ühes sellega.

Parata polnud midagi. Müüdi metsa, wilja, loomi ja tehti laenugi ning saadeti siis mustlasgatagu, et ei haihtuks kogu nõiawägi ning kosilased kosilased tasu selle mitmewõrra.

Jällegi weeresid päewad ja wananesid piigad. Mustlasmoori töötulemusi polnud aga märgata. Ühel päewal tuli uus kiri mustlasmoorilt Narwast. Nõidumine on pea lõpul, kirjutas moor, ainult rahakest läheks weel waja, et kosilaste tulek oleks kindlam. Toogu üks piigadest 100.000 senti isiklikult Narwa.

Jällegi läksid lihunikule sead, mullikad ja wärsid. Weel tehti laenu talule ning üks piigadest toimetas nõutud rahasumma mustlasmoorile. Narwas lohutati mehewalus piigakest, et nüüd on asi warsti küps. Ainult saladuses tuleb kogu lugu hoida. Ja piigad ühes emaga hoidsid oma südamesaladust ning ootasid kannatlikult mustlasmoori ennustuste täitumist.

Päew järgnes päewale, nädal nädalale. Moorile oli antud tuhandeid 400. Talu, mis oli warem pärisomandus, oli nüüd ainult rendil. Ühel piigadest tekkis wäljawaateid ainult waesele sulaspoisile. See oli aga siis ka, lõik!

Naabrid waatasid ja wangutasid pead, et kuhu ja milleks see raha küll on pandud. Selgus neilegi too kummaline lugu, kui wanem tütardest ei jõudnud pidada muret ainult omale ning läks naabri perest nõu küsima. Naabrirahwale oli muidugi kohe selge, et piigad ühes emaga on langenud petise mustlasmoori ohwriks. Selgus see siis piigakeselegi ning hellitatud lootused rikkaist ja mehistest kosilastest warisesid põrmuks.

Murestmurtud ja nukra südamega läks piiga tagasi tallu, kust wõib olla warsti juba uus peremees, kellele talu panditud, tõstab ta wälja ühes 70-aastase emaga.

Kümnendik ameeriklastest on neegrid.

Mustade elu Ühendriikides.

Berliini ajakirja „Die Woche" kirjasaatja jutustab huwitawaid tähelepanekuid neegrite elust Ameerika Ühendriikides. Neegrid, kes walgete poolt hüljatud, ei hooli enamasti koostööst walgete inimestega, waid püüawad oma elu korraldada täiesti iseseiswalt.

Mis puutub „musta probleemi", siis leidub küllaldaselt neid neegreid, kes sellise probleemi olemasolu ei tunnista tähtsaks, kaswatades oma lapsi sajaprotsendilisteks ameeriklasteks. Kuid teised nõuawad tunnustust oma saawutustele kunsti, teaduse, teatri ja muusika alal, nõudes endale samasugust inimwäärset seisukohta riigis kui on walgel rassil.

Ühendriikides on 120 miljonit elanikku, neist 12 miljonit neegrit. Seega iga kümnes laps, kes sünnib seal, on neeger. Enne ilmasõda elas suurem osa neegreid lõunariikides. Sõja ajal walgus põhjapoolseisse linnusse, New-Yorki, Chicagosse ja teistesse, palju neegreid, kes leidsid tööd relwa- ja muu sõjawarustuse tehastes. Sõja lõppedes ei pööranud nad kodukohta tagasi, waid jäid uutesse elupaikadesse edasi.

Põhjariikides on neegrid kodunenud wäga mitmesugustes ametites, kuid lõunas on nad enamuses waid teenijad ja töölised. Tuntud ameerika kirjanik Sinclair Lewise wahetalitusel õnnestus saksa ajakirjanikul kontakti luua neegritega. Kuid osariikides lõunas tehti eurooplasele kohalike walgete elanike poolt takistusi sõbrustamises neegritega, talle isegi keelati neegrite seltsis liikuda uulitsail ja teistes awalikes kohtades.

Põhjas leidub neegrite perekondi, kes peawad endil walgeid teenijaid autojuhtidena ja toaneitsidena. Seal on olemas musti börsitegelasi, arste, arhitekte, psühholooge ja leidureid, kunstnikke, kirjanikke, õpetajaid, professoreid, adwokaate jne. Ameerika ülikoolides tegutsewad neegrid-õpetlased suure eduga, mõned neist koguni on omandanud ülemaalise kuulsuse.

Ent suurem osa neegritest siiski teenib oma igapäewast leiba teenijatena, töölistena, saapapuhastajaina, konduktoritena jne.

New-Yorgis mustade linnaosas elab üle weerand miljonit neegri. Seal on omawalitsus täiesti mustade käes, politseinikust kuni kooliinspektorini on kõik ametnikud neegrid, samuti kui arstid, pastorid, kõrtsmikud ja juukfurid. Walge inimene satub sinna linnajakku harwa, ja ta pole seal oodatud külaline.

Konstaabel liiakasuwõtjaga ühe mütsi all.

Türi endine konstaabel J. Närska ja „käsipankur“ A. Jensen 5-ks kuuks wangi.

Neljapäewal oli Paide rahukohtus arutusel Türi end. konstaabli J. Närska ja „käsipankuri“ A. Jenseni kaks süüdistust liiakasuwõtmises.

Esimeses asjas, kus kahjusaajaks oli Jenseni sugulane, tunnistas A. Jensen end süüdi. J. Närska aga, kes tegelikult wekslite järele raha nõudis, end süüdi ei tunnistanud. Ta talitanud eraisikuna. Närska wõis ju end eraisikuna tunda, kuid wekslil sissenõudmisel mõjus ta politseinikuna, olles mundris. Ka ei juhatanud ta kahjusaajale Jenseni aadressi, mis sel korral Paide wangla oli, kui wiimane tahtis weksliт Jenseniga otsewahekorras selgitada.

Kohus mõistis Närska ja Jenseni 5 kuuks wangi.

Teises asjas selgus, et A. Jensen K. Mihkelsonilt 120 kr. wõla eest 140 kr. sisse kasseerinud ja peale selle weel oma kätte jäetud 220-kr. weksliga Närska kaudu 160 kr. sisse nõudnud, nii et M. 120 kr. wõlga 300 kr. eest pidi tasuma. Mõlemad kaebealused salgasid oma süüd. Tunnistaja kaudu tehti kindlaks, et Jensen Närskale kahe weksli sissenõudmise eest lubanud tasuks 50 kr. Wiimane 160 kr. oli lõpuks aga sisse nõutud pristawi kaudu. Kohus otsustas asja arutamist edasi lükata täitetoimetuse akti juure wõtmiseks.

Järwa-Jaani ühispank töötab edukalt.

22. tegewusaasta lõppes 1774 kr. ülejäägiga.

Järwa-Jaani ühispangale oli möödunud aasta, mis pangale 22. tegewusaastaks kõigiti edurikas. Waatamata üldise kriisi süwenemisele, areneс panga tegewus kõigiti normaalselt. Kõik see näitab, et pank kindlal jalal ja omab täielikult ümbruskonna usalduse.

Ärisеis 31. dets. 1932. a. oli tasakaalus 337.099 kr. Üldläbikäik aasta jooksul 4.328.023.61 kr. Hoiusumme oli k. a. alul ümmarguselt 15½ miljonit senti. Liikmeid oli 600, neist põllumehi 476.

1932. a. lõppes 1774 kr. puhtkasuga, millest liigetele osakasu maksetakse 1176 kr., s. o. 6%, kuna ülejäänud läheb kapitalide täiendamiseks.

Et raskel ajal suudetud küllaldast puhaskasu saada, näitab panga tasakaalukat ja osawat juhtimist. Tänu ettewaatlikule laenude andmisele, pole pangal kanda tulnud suuremaid kahjusid.

Panga kulude osas püüti kõiki abinõusid kokkuhoiu saawutamiseks kasutada. Sama teed tahetakse jatkata ka tänawu, nagu nähtub eelarwest. Wähendatud on õige tunduswalt palku ja iga teist wäljaminekut, mis wähegi wõimalik.

Peab tähendama, et Järwa-Jaani ühispank on wõitnud Järwamaa rahaasutuste hulgas wäljapaistwa koha, olles tugewamaks pangaks.

Homme peetakse panga peakoosolekut.

Järwa wiljasaagid esikohale Eestis.

Jäneda põllutöökeskkooli juhataja dr. Miljani näpunäiteid wilja kaswatamise korrastamises Järwamaal.

Awaldame allpool kokkuwõtte dr. Miljani kõnest, millega ta esines põllumajanduse päewal Paides.

Mullaolud on Järwamaal wäga wahelduwad, selles mõttes ka terawilja kaswatamise wõimalused mitmesugused. Korraldused sellel alal peawad wastama oludele. Kuna Lõuna-Järwamaal on wõimalused wiljakatel mulladel wäga mitmesugused, siis Põhja-Järwamaal kehwemates mulladеs on need palju piiratumad. Nisu tuleb siin näiteks kõne all ainult oma tarbeks.

Kesa peetakse Järwamaal põllupindalast 16%, sellest on 12% umbrohu kesa, ülejäänud kartuli wõi ristiku kesa. Kesa protsent on ühtlane üle maakonna. Isegi Esnas, kus wäga wiljakas muld, on kesa protsent suur. Põhja-Järwamaal — Lehtses, Amblas, on see õigustatud, kuid Esnas, Järwa-Jaanis, Koeru piirkonnas ei ole umbrohu kesa kuidagi lubataw. See on päris ülekohus. Tuleb samme astuda, et umbrohu kesa kaoks. Rukkisaagid ei kannataks umbrohu kesa ärajäämisel. Ristiku kesa Wahastus, Järwa-Jaanis j. m. näitab, et rukkisaak ei lange, waid koguni tõuseb.

Missugust halljast kesa pidada, oleneb oludest, s. o. millistes looduslikes ja majanduslikes tingimustis talund asub. Üldiselt tuleks siiski soowitawaks pidada ristiku kesa suuremates ja keskmistes talundites, kuna wäiksemates ja kõlkohtades kartuli kesa. Ristiku kesa ei nõua nii palju tööd kui kartuli kesa. Järwa katsmiste saakide järele annaks ristiku kesa heintsaaki heinu 3000 kg., ehk raha järele arwestatult 150 kr. Kartuli kesalt oleks kartuli saak 100 tsentnerit, ehk rahas 100—150 krooni.

Umbrohu kesa ei anna aga mingit tulu, on ainult kahjulik umbrohu paljunemisega.

Rukki kaswatamisega ei saa praegusel ajal nõus olla. Wiljakamatel maadel, kus wõimalik kaswatada tallimat wiljaliiki — nisu, tuleb sellele rohkem ruumi anda rukki arwel.

Talinisu saak Järwamaal on kõrgem kui suwinisul, kuid see ei tarwitse nii olla, kui kaswatada saagirikkamaid suwinisu sorte. Talinisudest on soowitaw esimeses järjekorras kaswatada Sangoste, teises Kuusiku 76.

Suwinisu pindala tuleb aga laiendada Lõuna- ja Kesk-Järwamaal odra arwel. Wõrreldes nisu ja odra saaki hektaarilt, on saagi wahe 100 krooni.

Meil on tunnustatud üks Eesti suwenisu sortidest „Diamant“. Tuleks seda proowida, olgugi et Kitchener weidi kõrgema saagiga, kuid küpsemise ... poolest jääb Diomandist maha. Seemet tuleb muretseda kügisel, sest oli hind 20 ..., nüüd 28 senti.

Odra all on Järwamaal külwipinnast 10,9 protsenti. Mõnes kohas weel rohkem. Nii näiteks Koigis 13—14%, Mäos 14,6%. Seal, kus headel muldadel kaswab odra wäga hästi, kuid neis kohtades saaks odra asemele wõtta nisu.

Odra kaswatamise alal peaks kujunema Järwamaal raioonid. Lõuna- ja Kesk-Järwamaa, kus rammusam muld, tuleb kaswatada kahetahulist odra, kuna Põhja-Järwamaal eestkätt neljatahulist. See on halwema mullaga leplikum ja tasutab paremini warem külwatult talwewiljadele ära. Kahetahulist (suurwiha) tuleks kaswatada ainult oma majapidamise tarwis. Kahetahulise odra raioonis tuleb tähelepanu pöörata tööstusodrale. Odra turundamise wõimalused laienewad tanguide arwel (nisti sissewеo piiramisel).

Odra sortidest kohasemad on Järwamaal „Kuld“ ja „Jõgewa 455“. Longuspealised, mis rohkem õlleodrad, pole siin kohased.

Kaera kaswatus on Järwamaal wähem levinenud kui ... maakondades. Kaera all on keskmiselt 15,. protsenti. Kirna, Wahastu, Käru ja Särewere waldades siiski rohkem — kuni 17%. Puhast kaera tuleb wähendada ja selle asemel laiendada segawilja külwipinda.

Sordid sobiwad wastawalt oludele. Lõuna- ja Kesk-Järwamaal on soowitaw „Wõit“, „Kehra warane“, „Kehra saagirikas“. Põhja-Järwamaal „Kuldwihm“. Seemne wälikul tuleb tähelepanu pöörata ühtema kaswu ajaga sortidele. Lipukaerte kaswatamist tuleb piirata ja seda teha ainult halljaks segadikeks. Lipukaerte saak ei saa wõistelda pööriskaeraga. Ka põhk, kuigi seda rohkem, on rohkema roosle tõttu wähem wäärtuslik.

Segadise alal tuleb peluski kaswatust soowitada tõmmata, ainult seda halja segadise tarwis teha. Peluski saak on aasta-aastalt wähenenud, mille põhjus olles küpsus. Arwatawasti ei saa peluski mullaste mingisid oluid. Ehese järele mitu aastat järjest et kaswa peluski enam üdise. Kaera ja wiki segadise saagid on suuremad kui kaera-peluskil. Wiki wahetab meil iga aasta pea erandita. Soowitaw wõiks olla nisu-odra-kaera segu. Segawilja saagid on ühel 100 kg. hektaarilt suuremad kui puhtal kaeral.

Üldiselt peab tähendama, et kewadine maaharimine (warase äestamine) wõiks tõsta palju wiljasaake, wiies Järwamaa saagid esikohale kogu Eestis.

Kõik eelpoolnimetud ümberkorraldamised ei nõua mingeid rahalisi kulutusi, kuid tõstaks talundite sissetulekut. Sellepärast tuleb põllumeestel neid tõsiselt kaalumisele ja teostamisele wõtta.

Paide teateid.

Armukadedusest warastas õmblusmasina. Uuel uul. eluts Juuli Raagelil warastati hiljuti õmblusmasin ja kaks patja. Kriminaalpolitsei selgitas nüüd wargana Pärnu teel nr. 10 elutsеja Anete Wiliberti. „Singer“ saadi kätte Wilkotist, kuna masina laud oli peidetud tööki kasti alla.

Õmblusmasina ja patjade äratoimine sündinud W.-i poolt kättemaksuks Raagelile. Mõlemal naistel, kes „teises nooruses“, olnud ühine kawaler. Wilibert ostnud ühel õhtupoolikul suhkrusaia ja worsti, ning tahtnud minna „peigmehe“ poole. Pole aga teda sisse lastud, ja naine arwas, küllap Juuli ees. Minnes Raageli korterisse, leidisti ta, et Juulit kodus pole. Suures wihas wiinud kaasa õmblusmasina ja kaks patja. Õmblusmasinaga kaotas Raagel teenistuse, mida hädaabitöödelt õmblustööde näol sai.

Täna Saksa teatri õhtu. Täna õhtul esineb Saksa teater Tallinnast kodanike klubis komöödiaga „Der Mann mit den grauen Schläfen“. Naisnimiosa mängib Signe Pinna. Teatri-õhtu pidi olema teatawasti eelmisel laupäewal, jäi aga ära S. Pinna grippi haigestumise tõttu. Teatriõhtu wäärib tähelepanu ka Eesti seltskonnalt.

Kogudus korraldab nõitemüügi. Paide Püha-Risti kogudus korraldab kodanike klubis 26. skp. loterii-allegrii, mille sissetulek läheb uue oreli heaks. Esinewad puhkpillide kwartett, kiriku koor ja tuletõrje orkester.

Kaaskodanik kurjal teel. Jõe uul. elutsj. Miina Karnauk teatas politseile, et Jaan Paulmeister ja selle kaaslased teda kägistanud ja maha lüüa ähwardanud. — Jüri L. paigutati rahurikkumise pärast arestimajja. Ta tasus karistuse rahas.

„Iwa“ ei äritse surnud loomadega.

Hiljuti ulatas ametiwõimude kõrwu kuuldusi, et ühte Paide lihakarni ostetud surnud loomi.

Nüüd on seda juttu hakatud nii pöörama, nagu käiks see „Iwa“ lihakarni kohta. Sellel ei ole aga mingit tõepõhja all ja tahetakse lihtsalt „Iwa“ lihakarnile halba warju heita.

Tänuawaldus.

Paide Püha-Risti koguduse juhatus awaldab tänu kõigile, kes palwepäewal korraldatud kontsert-jumalateenistuse heaks kordaminekuks kaasa aitasid, eriti aga pr. S. Berendsenile, hradele A. Hermanile, cand. theol. P. Kockile, H. Albinusele, O. Niimanile, J. Mätlikule, A. Wimbergile, kiriku koori juhile hra R. Sihwartile ja koori liikmetele.

Kontserdist tuli sisse Kr. 89.40.

Koguduse juhatus.

Politsei kroonikat.

Wisustis warastati Wilhelmine Wiitmannil metsast kuus haawapuud. Puud leiti Rakest Kadaka juurest, kellele need müünud Erwita mehed. — Päinurme as. sai hädaabitööline K. Brantmanni wasaku käe kaks sõrme kiwipurustaja traktori taha haakimisel kõwasti muljuda. — Wäätsa-Wäljatagusel warastati J. Kaigulil kuurist 350 klg. heinu. — Päinurme as. Helene Hermet registreeris oma lapse sündi kolmeaastase hilinemisega.

Kiriklikke teateid.

Paide kirik. Pühap. 19 skp. kell 11 h. köstri-jumalateenistus.

Kesknädalal 22. skp. kell 6 p.l. kannatamise-aja jumalateenistus, õp. G. Perli.

Anna kirik. Pühap. 19. skp. k. 11 h. jumalateenistus. Laululehed. Õp. G. Perli.

Kell ½1 p. koguduse täiskogu koosolek.

Türi kirik. Pühap. 19 skp. k. 11 h. harilik jumalateenistus ilma armulauata. Õp. P. Nõmmik.

Samal päewal k. 1 p. kirikus koguduse täiskogu koosolek.

Kirjawastuseid.

Eha Rakes ja X. Aos. Täname. Palume jatkata.

Baby, Nõhul. Täname. Saime aga mujalt warem. Palume jatkata.

Tamsalu kroonikat.

Teisipäewal sängitati Wäike-Maarja surnuaiale Tamsalu tuletõrje ühingu esimees K. Säägi. Kadunu oli kohapealseid agaramaid seltskonnategelasi, eriti tuletõrjes. Wiimsel teekonnal kogus kadunut saatma rohke rahwahulk. Leinarong peatus ka koolimaja ees, kus koolijuhataja tuletas meelde lahkunu tegewust kooli hoolekogu esimehena; siin asetati kooli poolt pärg kirstule ja 1 klm. pikkune leinarong jatkas liikumist õpilaskoori laulu saatel. Wäike-Maarjas kogunes kirik rahwast täis.

K. Säägi pidas lihunikuu ametit, oli talu ja kahe maja omanik. Teda jäid leinama kolm alaealist last.

* Argipäewil on Tamsalus liiklemine wäga elaw. Rohkesti weetakse siia metsamaterjale. Eriti nobedad ollakse nüüd teede lagunemise ajal, kus igaüks püüab weel wiimast metsast wälja tuua.

Tamsalu ümbruskond elab praegu piduтähe all. Ei leidu nii palju laupäewa õhtuid, kui pidude korraldajaid. Pidude korraldamises on siiski kokkuleplikud Naistewälja ja Tamsalu, tehes seda kordamööda.

Ramma pudemeid.

Eelolewal suwel tahawad rammalased ehitusmeistritele hulga tööd anda. Paljud teewad ettewalmistusi uute hoonete püstitamiseks, kes wanade parandamiseks. Et wältida asjata materjali edasi-tagasi wedu, siis on ühe saekaatri omanikuga kokkulepe sõlmitud, kes kohapeal kewadel ehitajaile laudu lõikama ja palke prussima hakkab.

Seltsielus suurt elawust märgata pole. Tänini on piirdutud ainult referaatide pidamisega, kuid nüüd lähemal ajal olla ka awalikku pidu oodata. Naised, kes organiseerisid kohaliku tuletõrje juurde naisosakonna, ähwardasid elawalt tegutsema hakata, kuid sõnad jäid sõnadeks. Üks teeõhtu korraldati ja see oli kõik. Ka astus, ei tea millest tingituna, üks juhatuse liikmeist osakonnast wälja. Nüüd kawatsetakse worstiwalmistamise kursus lähemail päewil toime panna.

Warsti wõiwad ka Ramma kirjanduse sõbrad endile raamatukogu näol rahuldust saada. Laokile olnud raamatukogu wõtab kohalik tuletõrje enda hoole alla.

Hingusele läinud piimaühing korraldab omi asju, et kewadel inwentari realiseerida, kuna ühingu „realiseerimine“ wõtab weel palju aega, sest on weel mitmed kohtuprotsessid pooleli, millest ühing alustanud ja paari kuu piimaraha ka endiselt ärimehelt saamata. Praegu on piimawiijad, kes Karinule piima wiiwad, õnnelikumad, kuna saawad alati rohkem piima eest, kui need, kes Pikeweresse wiiwad. Igal kuul on Karinu üle 1 sendi raswa % maksnud, kuna Pikewere alla 1 sendi maksab. Wiimasel kuul oli wahe koguni suur, terwelt 0,6 senti protsendilt, mis 2—3 senti liitrilt teeb.

Taluraamatupidamise kursused Paides

19.—21. aprillini.

19.—21. aprillini peetakse Paides taluraamatupidamise kursusi. Kursused on põllumeestele tasuta. Kursuse korraldajaks on põllumajandusliк raamatupidamistalitus, kuna ülesandmisi kursusest osawõtuks registreerib Järwa maaturundusekonsulent Paides, maawalitsuses.

Perekonna teateid.

Türi kogudus.

Ristitud: Ewi Wiidemann, Willu Reinmann, Paul Silberg, Ewald Brause, Leida Elio Rüütmann, Malle Luuk, Leo Laretei, Senta Koobas, Juta Loreida Trooft, Lembit Sangel, Johanna Hecht, Aksel Eilart, Ellen Reinmann, Ilme Leo, Salme Ansjakt, Ilme Lung, Erich Sidron, Eino Elias, Lembit Tombak, Rein Usar, Waiki Kirkmann, Waike Jürgens, Astrid Lintrop, Linda Roosmann, Milwy Teder, Selma Kaplur, Karl Adelbert, Armilda Tuurfeldt, Heino Lindeberg, Alti Künstler, Leida Neudorf.

Kihlatud: Martin Prussak ja Anette Wällmann; Gustaw Wiidaun ja Anette Elisabet Pinder; Johannes Kuftmann ja Erika Armilda Klooren; Aleksander Ehmann ja Juuli Oja; August Tepp ja Litsa Wiidikas; Jaan Kontus ja Elwiine Wessmann; Richard Aleksander Kase ja Marie Päherson (Päärson); Oskar Eslas ja Aliide Rosalie Simson; Eduard Wessmann ja Salme Neidlich; Oskar Schmidt ja Helmi Kull; Robert Lauren ja Rosalie Laub; August Johannes Laks ja Lydia Pakk; Richard Heinrich Waldmann ja Miralda Hildegard Raudsepp.

Laulatatud: Johannes Wassbinder ja Amanda Hommuk; Oskar Eduard Topasia ja Lisette Pleksner; Woldemar Liba ja Pauline Liiwer; Martin Somberg ja Magda Kuurmann; Mart Wilbok ja Leena Reinart; Hans Simson ja Alma Ewart; Aleksander Kruup ja Marie Palm; August Gaita ja Helene Karlson; Johannes Latsius ja Rosalie Willetwelt; Jaan Mõttus ja Ella Mänd; Edu Lossmann ja Selma Oherde.

Maetud: Mihkel Tull, 83 a. 10 k. wana; Walter Rosenstrauch, 5 k. 6 p. w.; Karl Peendra, 30 a. w.; Aino Sassjan, 5 k. w.; Krööt Iberg, 77 a. 11 k. w.; Madis Tawast, 78 a. 9 k. w.; Marie Adelberti surnult sündinud tütar; Hans Nugiseks, 79 a. 6 k. w.; Johannes ja Marie Jäddalite surnult sündinud tütar; Litsa Asa, 64 a. 3 k. w.; August Päärson, 28 a. 7 k. w.; Jaan Kamps, 59 a. 10 k. w.; Ann Pihtje, 90 a. 1 k. w.; Juhan Kuurmann, 75 a. 11 k. w.; Hans Nahkrukriitmann, 79 a. 7 k. w.; Juula Suurkast, 58 a. 8 k. w.; Anna Paumwerk, 69 a. 10 k. w.; Waike Idolt, 4 näd. w.; Paul Laur, 10 a. 1 k. w.; Juhan Kaplur, 66 a. 6 k. w.; Johan Pallo, 57 a. 4 k. w.; Johannes ja Maria Tekko'de surn. sündinud tütar; Taawet Loomann, 48 a. 5 k. w.; Kadri Hommuk, 85 a. 2 k. w.; Tõnis Särg, 55 a. 10 k. w.; Kaarel Lõhmus, 58 a. 11 k. w.; Madis Titus, 67 a. 3 k. w.; Jaan Assagrei, 73 a. 4 k. w.; Hans Krispin, 72 a. 5 k. w.; Juuli Mikk, 35 a. 9 k. w.; Gunnar Kukkeus, 3 k. w.; Joosep Särg, 80 a. w.; Kustas Preema, 75 a. 1 k. w.; Alwine Worst, 20 a. w.; Anna Lääts, 48 a. 6 k. w.; Ewald Muro, 13 a. 2 k. w.; Jüri Luberg, 74 a. 11 k. w.

Järwa-Madise kogudus.

Ristitud: Theodor Kalju Hein, Kustawi p. Alawerest; Kornelle Benita Puskai, Leida t. Albust; Leili Miralda Uus, Oskari t. Agerist; Wali Meärfeldt, Aleksandri p. Albust; Lembit Roose, Elmari p. Albust; Karin Anton, Kaarli t. Kurisoolt.

Laulatatud: Martin Grüner, Kärawetelt ja Amanda Elfriede Trummer Albust.

Maetud: Nelt-Fris Woormansik, Nikolai t. Albust 10 k. 6 p.; Wali Meärfeldt, Aleksandri p. Albust 7 k. 13 p.; Herbert Mölderson Ahulast 1 a. 6 k. 3 p.

Ringi ümber Järwamaa.

Ambla kindlustusseltsi tegewusest. Seltsi 1932. a. aruanne, tasakaalu 4.248.82 kr. juures näitab ülejääki 1.058.31 kr., mis määratud tagawarakapitaliks ja toetuseks tuletõrjele jne.

Üldiselt on selts kindlal alusel, hoiusummad rahaasutustes ulatawad 12.320 kr. 1932. a. pühitses selts oma 35 aastapäewa.

Aawere ümbruses lahkusulised. Aawere Nilas, mis kaugemaid nurki Koeru kihelkonnas, tewines omal ajal jõudsalt „nelipühi“ usk. Asi wõttis aga teise pöörde, kui Koeru kog. õpetajaks asus A. Pähn. Energiline ja täis tegutsemise iha hakkas uus hingekarjane jutlustamas käimas kaugemates küladeS, nii ka Aaweres ja siin eriti järjekindlalt. Nüüd jäid „bistide“ palwetunnid üha rahwawaesemaks. Ka asutati kohapeale weel noorte kristliku ühingu osakond, kuhu kogunes üle 50 liikme. Nii on praegu siin nelipühilaste wõim täiesti murtud.

Alliku wedudega häda. Alliku põllumeestel on weel palju wedusid, nii et tee lagunemine suurt muret sünnitab. Eriti raske on liiklemine Türi-Wiljandi maanteel. Sageli wõib siin näha suures hädas hobusemehi, sest tee on päris paljas.

Kalitsa seltskondlikust elust. Kalitsat, wõrreldes teiste ümbruskonna asulatega, wõib nimetada seltskondliku elu suhtes üheks enam arenenumaks. Siin on olemas mitmeid seltse ja ühinguid, mille ümber koondunud rohkesti liikmeid. Wanemaks seltsiks kohapeal on tuletõrjeselts „Awitaja“, mis märtsi kuu lõpul saab 25-aastaseks. Seltsil on olemas ka kolm tuletõrje pritsi. Noorte ühingu ümber on koondunud ligi 100-liikmeline pere, nende hulgas ka wanemaid tegelasi. Ühingu juures töötab ka laulukoor, mille edu takistab koorijuhi puudus, nii et seda oldi sunnitud paluma wäljaspoolt. Kontrollühingus, kus liikmeid ka teistest küladest, on wiimasel ajal hakanud liikmete arw wähenema. Mõned aastad tagasi asutati Kalitsasse ka piimaühing, mis aga Koeru piimaühinguga liitus. Kalitsas töötab praegu Koeru koorejaam.

Wahukülа perenaiste selts tegutseb agaralt. Korraldatakse loenguid wahete-wahel, samuti kawatsusel kursused. 26 skp. korraldatakse pidu, kus lawastatakse näidend „Elu teeb uperpalle“. Kewadel tahetakse korraldada näitemüüki.

Pikewere sp.-selts „Järwala“ peakoosolekule kogunes liikmeid rohkesti. Juhatusse waliti: J. Mägi, L. Stegmann, E. Wisnapuu, E. Kestaw, H. Kentel ja R. Ehaste.

Samal päewal pidid olema ka suusawõistlused, millised aga ei peetud sula ilma ja wähese lume tõttu. Homme korraldab „Järwala“ Roosna-Tammiku seltsimajas segaeestawaga peo ja 26. skp. Warangu algkooli ruumes näidendiga „Mu meelen kuldne kodu tõtus“.

Taluraamatupidamise kursused Esnas. Esna maanaiste selts „Püüde“ korraldusel algawad 21. skp. kell 3 p. l. Esna wallamajas 8-päewased taluraamatupidamise kursused, raamatupidamistalituse instr. Oomani juhatusel.

Kuna korralik raamatupidamine taiumajanduses etendab eriti praegusel ajal suurt osa, awaneb kursusega hea juhus kohapeal täiendada omi teadmisi wajalike oskustega. Osawõtt on tasuta. Kursustele üleanda seltsi esinaisele pr. Awrile, Esna asund., kirjatoimetaja pr. Lent'ile, Öõtla algkoli või 21. skp. kursuse alul Esna wallamajas.

Kewad läheneb. Wiimaste soojade ilmade mõjul on lumi õige kiiresti sulama hakanud, mille tõttu teed juba kohati paljaks läinud. Ka muid kewadetunnuseid on olemas. Kuna on nähtud juba kuldnokki. Mõistaw on, kui soojad ilmad püsima jääwad, kuid wanarahwa ennustuste järele tulewat tänawu warane kewad. Sellega wähenеks tublisti looma toidupuudus, kuna wõimalik oleks karilooni warem wälja lasta. Praegu ollakse maal ametis wasraketwalmiste töödega — wedude lõpetamisega ja kartulikuhjade lahtiwõimisega.

Ao masinaühisuse 20-a. juubel. Ao küla masinatarwitajate ühisus pühitses hiljuti oma 20. aastapäewa. Seltsil on praegu 10 liiget ja kapitali kogutud 750 kr. ümber, mis wõimaldab kergemalt uue masina muretsemist. Peakoosolekul waliti juhatusse: J. Rewo, J. Meerbach ja Joh. Mangus; rewisjon. kom. J. Uusberg, E. Mattisen ja M. Saar. Koosoleku lõppedes algas ühine kooswiibimine perenaiste ja perenaiste poolt korraldatud. Peolauas küceti perenaiste osawust. Tuju oli üllew. Ühisuses on walitsenud seni üksmeel, peale paari liikme. Üks neist on wõtnud osa pidustusest, kuid aitas kaasa, et pidu tuju ei kaduda. Nii tuli ka peol järjekordseid hõõrumisi ette, mis kord päris löömingukS kujunes.

Püdulane.

Rake ümbruses tegutsewad lahkusulised. Rakes ja ümbruses on igasuguste usulahkudel suurt edu märgata. Nii näeme siin baptiste, adwentiste, metodiste jne. Suuresoonelisemalt tegutseb siin peamiselt baptistide kogudus. On nad isegi nii kaugele jõudnud, et ehitawad endile palwemaja Rake külasse Tooma talu maa peale. Maja sai möödunud sügisel katuse alla. Talwe jooksul on hoogsalt ametis oldud koguduseke liikmeid korjamas, et kiriku ehitus mitte raha puudusel seisma et jääks. Peetakse n. n. „äratuse koosolekuid“ pea iga õhtu Rakes, Rõmmes, Lasinurmes j. m. Nuu hulgas ka armastatid baptistid, rahwa keeles „palwewennad“ Aos käia endi koosolekuid pidamas. Mõne aja eest peeti jällegi M. talus järjekorralist koosolekut. See aga nähtawasti ei meeldinud küla noormeestele ja nad üllikute nimesid üles, tahtes neid kohtu liike „õhlamise“ perenaise, kes ka usklik on, keelust hoolimata. Siis märkisid palwewennad üllikute nimesid üllesse, tahes neid kohtu kätte anda. Sellest kuulda saades tuli tuntud naljahammas T., kelle poja nimi ka oli kirja pandud, suure protesteerimisega tuppa. Ja et ta „käe auru“ all purjetas, kartis nimede kirjutaja endal wõbalasti minetwat, baaras paltu ning mütsi ja kadus. Sellest ajast saadik pole enam „wendi“ ega „õdesid“ Aos nähtud. Arwatawasti kardawad nad wist „patuste“ sumalawallatuid tegusid.

Järva-Jaani Ühispank

Järva-Jaanis, tarvitajate ühisuse majas, telef. 9.

Võtab raha hoiule
makstes ajakohast protsenti.

Annab laenusid
mitmesugusel kujul ja kindlustusel.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone.

Paide nööritehas

vahetab ja valmistab köie- ja ohjanööri linadest ja linade vastu. **Ostab kõva kiuga**

puhastatud ja murtud (masindatud) linu.

Soovitab kõiksugu põllumajanduse nööre ja koetud masinarihmu. Perenaistele pesu- ja põrandariide nööre. **Samas müüa häid aasaheinu, lokomobiil ja veski kahe paari kividega.**

Soovitakse rentida ehk pooleterale

väiksemat talukohta.

Kirjad: Paide, Pikk uul. 32 J. B.

Suurental arvul müüa

põllu ja aasaheinu.

Teateid saab Koigi valla sekretär Ed. Vainometsalt.

Riidevärvimise tööstus **T. LANG**

Türil, Vabriku uul. nr. 1, telefon nr. 37.

Juhin kõigi töötarvitajate tähelepanu sellele, et olen alates 1. jaanuarist 1933. a. järjekordselt tööhindu alandanud vastavalt elunõuetele.

Vaatamata alandatud hindadele olen uute keemiliste puhastusvahendite tarvitusele võtmisega suutnud koduriiet tema puhtuse mõttes nõudlikumailegi vastuvõetavaks teha, vabastades koduriide tema iseloomulikust lõhnast ja ketrusеs tarvitatavatest rasketest mineraalõlidest, mille tõttu riie omab meeldiva pehme tunde ja ei võta õlide mittesisaldavuse tõttu endasse tolmu kinni.

Vanutuse juures **ei tarvitata lehelisi aineid,** mis villa peale kahjulikult mõjuvad.

Kõik kangad dekateeritakse, et rätsepail põhjust ei oleks Teie kangaste üle nuriseda riiete tegemisel.

Riide värvimine alates	48 senti meeter.
Riide vanutamine, pressimine, dekateerimine ja puhastamine	15 „ “
Kodumisilõngade värvimine ühes põhjaliku pesemisega . .	1 kr. klg.

Kantud riided värvitakse ja puhastatakse keemiliselt — lahtiharutatult ehk tervelt.

Tarvitusel **chromkali värvid,** mis parimad pleekimise ja määrimise vastu.

Perenaised proovige ja Teie jääte alaliseks minu tööstuse külastajaks. Tööde eest täielik vastutus.

Vastuvõtu kohad:

Paides: H-ra A. Adelheidt, Turu pl. 12.
Järva-Jaanis: H-ra Veltmann.
Aravetel: H-ra E. Puurmann.
Annas: H-ra A. Sagari kaupl.
Peetris: Pr. Calpuse kaupl.

Järva-Jaanis „Järva Teataja“ müügil

1. Raudtee jaama raamatukapis.
2. J. Laupa kaupluses.
3. „Osas“.
4. Tarvitajate ühisuses.

Müüa häid ristõislaste seguga arumaa

heinu.

Küsida Järva-Jaani Tarvit. ühisusest ärijuhilt telefon nr 14.

Hää sõnnikumaa kopli

aasaheinu

müüa Paides, Vainu tän. 3 „Saku“ õllelaos

Ostan

kuiva **rukist** kuni 11 s kilo, **otri,** kuni 9 s. kilo **ja nisu. O. Simsoni** veski Paides.

Seinapalu „Arus“ häid, söödavaid haljasjõe

aasaheinu

müüa 40 senti puud.

Koerus

G. Potmanni kaupluses müüakse **„Järva Teataja“** üksiknumbreid, võetakse vastu tellimisi ja kuulutusi.